

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กมล สมวิเชียร. อุตุนิการกับสังคมไทย. รวบรวมโดย อัตรทิพย์ นาถสุภา. กรุงเทพฯ, สมาคม
สังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2515.

การศาสนา, กรม. สหกรณ์ฉบับกรรมการศาสนา. พะนนครฯ, 2521.

การศาสนา, กรม. พระไตรปีฎิกถาภาษาไทย ฉบับหลวง เล่มที่ 20 พระสุกทันตปีฎิก เล่ม 12.
พิมพ์ครั้งที่ 3. (กรุงเทพฯ, 2521), หน้า 230-231

เกษม บุญศรี, “คากา อาคน”, ในสารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน ตอนที่ 94,
พระนคร, รุ่งเรืองธรรม, 2505

เกษม อุทัยานัน. สังคมวิทยา. พระนคร, สภาสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2506.

จุรี จุลละเกศ. มาบุญชัยวิทยาเบื้องต้น. พระนคร, ภาควิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์,
คณะวิทยาศาสตร์และอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2514.

คำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระบรมราชชนกา, “เสียงนาฏ”, ในวารสารศิลป์ปัจจุบัน ปีที่ 2 ฉบับที่ 2,
(สิงหาคม 2491)

นราธิปพงศ์ประพันธ์, พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่น. วิทยาสารานุกรม. พระนคร, แพร-
พิทยา, 2510.

“นิคมวจนะ,” พุทธจักร, ปีที่ 31 ฉบับที่ 6 (มิถุนายน, 2520)

บรรพต วีระสัย. SO 103 สังคมวิทยา-มาบุญชัยวิทยา. กรุงเทพฯ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง,
2518.

บรรพต วีระสัย และ สุขุม นวลสกุล. รัชกาลที่ห้าไป. กรุงเทพฯ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง,
2519.

บุญลือ วันทายนต. “เครื่องราง”, พุทธจักร, ปีที่ 34 ฉบับที่ 11 (พฤษจิกายน, 2523)

จุรี จุลละเกศ. มาบุญชัยวิทยาเบื้องต้น. พระนคร, ภาควิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์,
บุญสนอง บุณโยทยาน. มนุษย์กับสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 5. พระนคร, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
2518.

ประสาน หลักศิลป. สังคมวิทยา. (ฉบับปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม), พระนคร, ก้าวหน้า, 2511.

พระมุนี, พระ. (พิมพ์ ชุมชนโทร) (ภายหลังได้รับสถาปนาดำรงสมณศักดิ์ที่สมเด็จพระมหา-
วีรวงศ์), สถาบันศาสนา, มหาวิทยาลัยราชภัฏ, 2505.

ไพบูลย์ ช่างเรียน, สารานุกรมศัพท์ทางสังคมวิทยา. พะนนคร, แพรวพิทยา, 2516.
มหาวีรวงศ์, สมเด็จพระ. โภกานุศาสนี. กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2518.
มาลัย หุ่วนันท์. การบ/kgครองดูแลตามหลักบริหารแบบราชการแต่งตั้งหัวหน้าเป็นผู้นำ. กรุง-
เทพฯ. สำนักวัฒนธรรมทางจิตใจ สภาวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2500. (เอกสารชุด
ไทยพัฒนา).
ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525
ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 (พ.) อักษรเจริญทัศน์, 2526
ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน,
บ.รุ่งศิลป์การพิมพ์ จ.ก. 2524
ลอง มีเครชฐี. พจนานุกรมคำศัพท์. พะนนคร, รุ่งเรืองสารสนเทศพิมพ์, 2520.
วิชรญาณไวโรส, สมเด็จพระมหาสมณเจ้า, กรมพระยา, นวโกวหา (ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 67/2516),
กรุงเทพมหานคร, มหาวิทยาลัยราชภัฏ, 2516
วิจิตรวาทการ, หลวง. ยุทธนา. กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์อาคารอักษร, 2504.
———. ศาสนาสากล เดิม 1. พะนนคร, โรงพิมพ์ ส.ธรรมกัล, 2498.
ศาสนาและปรัชญา, คณาจารย์. ประมวลศัพท์ศาสนาศาสตร์และปรัชญา. พะนนคร, สุริยะบรรณ,
2514.
สมเด็จพระวิชรญาณวงศ์, สมเด็จพระสังฆราช. "ศาสนา กับ คน", พระราชพิธีและพระราชกิจ
ในการทรงหน้าช. พะนนคร, โรงพิมพ์ส่วนห้องถิน, 2511.
สวัสดิ์ พนิจจันทร์. คำบรรยายคติธรรม. พะนนคร, ประพاشั่นการพิมพ์, 2502.
สาวี สัตยานันทบุรี. บ่อเกิกมติพระพุทธศาสนา. พะนนคร, โรงพิพัฒนาการ, 2486.
สิริ สมบัติศิริ. คำบรรยายสังคมวิทยา. พะนนคร, บพิช, 2510.
สุรีพ ปุณญาณกุภาพ. วัฒนธรรมวิทยา. พะนนคร, โรงพิมพ์ภักดีประเสริฐ, 2500.
สุเทพ สุนทรเกล้าช. มาเมษย์วิทยา. พะนนคร, สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2512.
เสรียร พันธรังษี. ศาสนาเปรียบเทียน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ, แพรวพิทยา, 2516.
แสวง เสนานรงค์. คำบรรยายเรื่องเยาวชนกับอนาคตของชาติ. กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์กรม
แผนที่ทหาร, 2520. (หนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ พลเอกแสวง
เสนานรงค์)
อนุมานราชชน, พะย่า. "เข้าผิด", สารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน. ตอนที่ 69, 2503
ฤทัย หิรัญโโภ. สังคมวิทยาประชุม, พะนนคร, โอเดียนฟอร์, 2520.

ການຄ້ອງຄວາມ

- Aron, Raymond. *Main currents in sociological thought Book II.* London : Penguin Books, 1970.
- Benedict, Ruth : *Patterns of Culture*, Routledge & Kegan Paul Ltd. 1963.
- Brown, Francis J., *Educational Sociology*, (2nd ed, 4th printing), Prentice-Hall, 1970
- Davis, Kingsley. *Human society*. New York : Collier's Macmillan, 1967.
- Draver, James. *Dictionary of psychology*. London : ELBS, 1968.
- Fairchild, H.P., ed. *Dictionary of sociology and related sciences*. N.J., Littlefield, 1970.
- Frazer, James George, Sir : *The New Golden Bough*. A Mentor Book, 1964
- Geddie, William, *Chamber's twentieth century dictionary*. New Delhi : Allied Publishers, 1960.
- Good, C.V., ed. *Dictionary of education*. New York : McGraw-Hill, 1959.
- Green, A.W. *Sociology-An analysis of life in modern society*. 4th ed. Tokyo : Kokahusha, 1960.
- Johnson, Henry. M. *Sociology : a systematic introduction*. 4th ed. London : Routledge & Kegan Paul, 1964.
- Lee, Alfred Mc Clung. *Principles of sociology*. New York : Barnes & Noble, 1963.
- Lundberg, G.A. and others. *Sociology*. 4th ed. N.Y., Harper & Row, 1968.
- Macrae, Donald G. *A dictionary of sociology*. ed. by G. Duncan Mitchell, London : Routledge & Kegan Paul, 1968.
- Maninowski, Bronislaw, *Magic, Science and Religion and other essays*, New York, Doubleday Anchore Books, Doubleday & Company, Inc., 1954
- Mannheim, Karl and Stewart, W.K.C. *An introduction to the sociology of education*. London : Routledge & Kegan Paul, 1968.
- Mitchell, G. Duncan. ed. *A dictionary of sociology*. London : Routledge & Kegan Paul, 1968.
- New Standard Encyclopedia V.13.* Chicago, Standard Educational Corporation, 1969.

- Niebuhr, H. Richard, *The Social Sources of Denominationalism*, Living Age Books, published by Meridian Books, Inc., 1960
- O'Dea, Thomas F. *The sociology of religion*. India : Prentice-Hall, 1969.
- Ottaway, A.C.K. *Education and society : an introduction to the sociology of education*. London : Routledge & Kegan Paul, 1968.
- Parsons, Talcott. *The structure of social action*. New York : Free Press, 1969.
- Robertson, Roland, ed. *Sociology of religion*. London : Penguin Books, 1969.
- Singh, K. *Advanced sociology*. Prakashan Kendra : Lucknow, 1970.
- Stark, Werner. *Sociology of religion - a study of Christendom*. Vol. I. London , Routledge & Kegan Paul, 1966.
- Tambiah, S.J., *Buddhism and the Spirit Cults in North-east Thailand*, Cambridge University Press, 1980.
- Tambiah, S.J., *The Buddhist Saints of the forest and the cult of amulets*, Cambridge University Press, 1984.
- Wach, Joachim. *Sociology of religion*, 11th ed. Chicago : The Univ. of Chicago Press, 1967.
- Weber, Max. *Sociology of religion*. London : Methuen, 1965.
- Webster's Third New International Dictionary of English Language. G.C. Merriam Co., 1968.
- Wells, Alan. *Social institution*. London : Heinmann, 1970.
- Winick, Charles. *Dictionary of anthropology*. New Jersey : Littlefield Adams' Co., 1970.
- Yinger, J.M. *Religion, society and the individual*. New York, Macmillan, 1962.
- Young, Kimball and R.W. Mack, *Systematic sociology*. New Delhi : East-West Press, 1972.

ภาคผนวก

ในการพิมพ์กระบวนการวิชา SO 353 : สังคมวิทยาศาสตร์ ครั้งนี้ ได้นำคำศัพท์ที่นักศึกษาควรทราบมาลงพิมพ์ไว้ด้วย เพื่อนักศึกษาจะได้นำไปศึกษาด้วยตนเองได้ และจะช่วยอ่านรายละเอียดของนักศึกษาที่ไม่มีโอกาสสามารถศึกษาด้วยตนเอง

การจัดพิมพ์คำศัพท์ครั้งนี้ จะมีปัญหาอยู่บ้างตรงที่คำศัพท์ที่นำมาพิมพ์นี้ บางคำ ไม่ตรงกับที่เคยใช้ หรือเคยได้ยินกันมา ทั้งนี้เนื่องจากการบัญญัติคำขึ้นใช้ของนักวิชาการ ทำขึ้นก่อน การบัญญัติศัพท์ที่เป็นของทางราชการเกิดขึ้นภายหลัง บัญญาที่เกิดขึ้นคือความ สัมสั�กัน อันอาจทำให้เกิดความไขว้เขวขึ้นมาได้ เช่นคำว่า อุดมการณ์ ที่เราแปลมา จากคำว่า Ideology นั้น เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในสมัยก่อน แต่ปัจจุบัน Ideology ไม่ได้แปลว่า อุดมการณ์ แต่แปลว่า คตินิยม หรืออุดมคติวิทยา เป็นต้น ซึ่งยังมีอักษรภาษาค้าที่ต้องเข้าแจ้ง และจะต้องแก้ไขต่อไป หากนักศึกษาอ่านพบในตำราหรือในที่ใดที่หนึ่ง พึงเข้าใจว่าคำ นั้น ๆ เป็นคำบัญญัติใช้กันในภายหลัง

การรวบรวมคำศัพท์เหล่านี้ ได้นำมาจากพจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาฉบับราชบัณฑิตยสถาน ฉบับพิมพ์ พ.ศ. 2524 เป็นหลัก ส่วนคำใดที่ไม่มีในพจนานุกรมฉบับนี้ ก็ ได้แสวงหาจากแหล่งอื่น ๆ ซึ่งพอจะหาร่วมได้ อันจะเป็นประโยชน์แก่นักศึกษา โดยทั่วไป และก็ได้วางเส้นบอกที่มาไว้ท้ายคำนั้น ๆ และ ยกเว้นคำที่นำมาจากพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถานเท่านั้นที่ไม่ได้วางเส้นบอกที่มาไว้ และขอขอบคุณสถาบันและผู้ที่ กล่าวถึงในเรื่องนั้น ๆ ทุกท่าน ณ โอกาสหนึ่งด้วย

นายบุญลือ วันกาญจน์

17 มิถุนายน 2529

คำศัพท์ที่ควรรู้จาก กระบวนการวิชา SO 353 : สังคมวิทยาศาสตร์

กรรมนิยม, คติยอมรับผลการกระทำ - Pragmatism

: เป็นทฤษฎีทางปรัชญาที่เกี่ยวกับความหมาย, ความจริง และค่านิยม, เมื่อว่าโดยเหตุผล เป็นผลที่จะพึงได้รับที่อาจรู้กันได้ (implied) โดยแนวคิดหรือการบอกกล่าวกันมาเป็นที่ยอมรับยึดถือกันมา ที่ก่อให้เกิดความหมายด้านการบอกกล่าวกันมาและ (ในบางแบบของ Pragmatism) ก็จัดเป็นเกณฑ์ตามความจริงตามที่บอกกล่าวกันมา เมื่อกัน กทฤษฎีด้านกรรมนิยมเกี่ยวกับค่านิยมนี้ ก่อให้เกิดอรรถประโยชน์โดยเป็นเกณฑ์หลักสำหรับค่านิยม (George A. Theodorson & Achilles G. Theodorson : A Modern Dictionary of Sociology, Barnes & Noble Books, 1979, p. 310)

กรรมวิธี, กระบวนการ - process

: การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่ผู้สังเกตสามารถเห็นลักษณะหรือแนวทางที่แน่นัยกันตลอดในเรื่องนั้น ๆ เช่น กรรมวิธีผลิตสิ่งของต่าง ๆ ซึ่งต้องทำเป็นขั้นตอน หรือกระบวนการวิวัฒนาการ ฯลฯ

กระบวนการสถาบัน - institutional process

: ปฏิบัติการหรือการกระทำใด ๆ ในสังคมที่มีสาเหตุมาจากสถาบันหรือเกี่ยวข้องกับสถาบันคำนี้มีความหมายเฉพาะอย่างน้อยที่สุด 2 อย่าง คือ (ก) กระบวนการวิธีหรือการปฏิบัติต่าง ๆ ที่กำลังใช้กันอยู่ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ถ้าสิ่งเหล่านี้เป็นที่ยอมรับกันในสังคม เพราะถือว่าได้ทำหน้าที่สำคัญทางสังคมหรือช่วยแก้ปัญหาสำคัญบางอย่าง สิ่งเหล่านี้ก็จะถูกยกเป็นสภาพเป็นสถาบัน กระบวนการที่สิ่งเหล่านี้ถูกยกเป็นสถาบัน เราเรียกว่า กระบวนการสถาบัน เช่น การนัดหยุดงานที่กรรมกรเริ่มขึ้นเพื่อเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ ของตน ในระยะต้น สังคมอาจไม่เห็นด้วยกับวิธีการนี้ แต่เมื่อปฏิบัติไปนาน ๆ สังคมจะยอมรับ เพราะถือว่าเป็นวิธีการหนึ่ง

ที่ใช้แก่ปัญหาความชัดกันระหว่างฝ่ายกรรมกรกับนายจ้าง วิธีการนัดหยุดงานจึง
ถูกยกมาเป็นสถาบัน การถูกยกมาเช่นนี้เรารอเรียกว่า กระบวนการสถานบัน
หรือการทำให้สถาบัน (ข) การที่สมาชิกสังคมปฏิบัติตามแบบอย่างพฤติกรรมที่
กำหนดไว้ในสถาบัน เราถือว่าเป็นไปตามกระบวนการสถานบัน ซึ่งมีผลเป็นการ
ควบคุมพฤติกรรมของบุคคล ทุกสถาบันมีหน้าที่สำคัญในสังคม กระบวนการสถานบัน
ก็คือการที่สถาบันได้กำหนดให้ต่าง ๆ ของตน

นอกจากนี้ยังมีความหมายกว้าง ๆ อีก 2 อย่าง ซึ่งได้แก่ (ค) ความเป็นไป
ทั้งหมดของสถาบัน (ง) กระบวนการพิเศษ ซึ่งเป็นสังคมของชีวิตสถาบันส่วนมาก
กระบวนการนี้เป็นสังคมหนึ่งของความเป็นไปของสถาบันเท่านั้น ด้วยร่างเช่น
การปราศรัย การพัฒนา การขัดกัน การแข่งขัน ความคงอยู่ ความเสียระเบียน
และการสร้างระเบียนใหม่

การกรีดผิวน้ำ - scarification

: ประเพณีกรีดผิวน้ำ ซึ่งอาจจะทำเพื่อให้เลือดไหล หรือเพื่อทราบตน แต่ส่วนมาก
แล้ว ทำเพื่อให้มีรอยแผลเป็นไว้สำหรับเป็นเครื่องหมายประดับร่างกาย (กรอบสัก
ประกอบ)

การกำจัดศพ การฝัง - burial

: การฝังศพ และการกำจัดศพโดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การเผาศพใส่เรือให้ลอยไป
ทางเพา การทิ้งศพไว้กลางแจ้ง การทำมัมมี การฝังศพไว้ใต้ที่ยกพื้น การฝังโดย
บรรจุภาชนะ หรือการทิ้งศพลงน้ำ

การกินเนื้อมนุษย์ - anthropophagy

: มีความหมายเหมือน cannibalism (ลูกรักกินเนื้อคน)

การขดบดวัยวะสีบพันธุ์ การเจ้าสุหันต - circumcision

: การขดบดหนังหุ่มปลายอวัยวะสีบพันธุ์ของเพศชาย และถ้าใช้สำหรับเพศหญิงแล้ว
ก็ได้แก่ การขดบดลาเบียในนอรา (labia minora)

การเข้าสุหนัค - circumcision

: (การทำความสะอาดสิบพันธุ์)

การชุมนุมทรงเจ้าเช้ามื้อ - seance

การนั่งด้วยกันเป็นกลุ่ม ประพฤติแสวงกระทำในความมืด และมีการสร้างภาวะต่าง ๆ

เพื่อช่วยให้เกิดภาพลวงตาและสภาพจิตหลอน วัดถุประสงค์ของการนั่งเช่นนี้ก็เพื่อให้สามารถสังเกตเห็นปรากฏการณ์ทางจิต หรือปรากฏการณ์ที่อยู่นอกเหนือประสาท สัมผัส

การใช้สิ่งอื่นสังเวยแทน - vicarious sacrifice

: การสังเวยที่ใช้สิ่งหนึ่งแทนอีกสิ่งหนึ่ง เช่น ใช้สัตว์แทนมนุษย์ หรือใช้รูปจำลองแทนของจริง

การทำคุณไสย - witchcraft

: การใช้วิธีการทางไสยศาสตร์ กระทำการต่อผู้อื่น โดยทั่วไปกระทำการที่ทำให้บุคคลนั้นได้รับอันตราย

การทำนาย - divination

: การปฏิบัติที่มุ่งจะทำนายอนาคต โดยอาศัยความช่วยเหลือจากสิ่งเหนือธรรมชาติ หรือโดยวิธีการทางมายิก รวมทั้งทางไสยศาสตร์ นิมิตโซคลาง การทรงเจ้าเช้ามื้อ การทำนายด้วยกระถูกสัตว์ การเพ่งน้าหรือถูกแก้ว และการเสี่ยงทาย

การทำนาย - prediction

: การคาดการณ์ล่วงหน้าว่าเหตุการณ์หนึ่งหรือหลายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นติดต่อกัน จะมีผลต่อไปอย่างไรในภายหน้า การคาดการณ์ทางวิทยาศาสตร์เป็นเรื่องเกี่ยวกับทฤษฎีความน่าจะเป็น (probability) กล่าวคือ ในบางกรณีเรารสามารถทำนายล่วงหน้าได้ว่าผลจะเกิดขึ้นอย่างแน่นอน 100% แต่บางกรณี เราไม่มีความมั่นใจเช่นนั้น วิทยาศาสตร์ธรรมชาติประสบความสำเร็จมากกว่าสังคมศาสตร์ ในการทำนาย การเกิดของปรากฏการณ์ล่วงหน้า เพราะสามารถวิเคราะห์แยกแยะคัวแปรต่าง ๆ

ที่เกี่ยวข้องออกจากกันได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะด้วยวิธีการทดลอง การวิเคราะห์ทางสถิติทำให้รู้ได้ว่าตัวแปรอะไรเป็นเหตุ อะไรเป็นผล และมีความสัมพันธ์กันอย่างไร ในเงื่อนไขอันใด ความรู้นี้จึงช่วยในการทำนายการเกิดของปรากฏการณ์อย่างเดียวกัน ในอนาคต สังคมศาสตร์ประสบปัญหาในการทำนายมากกว่า เพราะไม่สามารถวิเคราะห์ควบคุมตัวแปรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ทั้งหมด และการใช้วิธีการทดลองก็ทำได้ยาก ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ซึ่งมือญี่จากัด ทำให้การทำนายล่วงหน้าทำได้ไม่ถูกต้องแน่นอนเมื่อการทำนายของวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ การทำนายของนักสังคมศาสตร์อาจจะผิดหรือโอกาสจะเป็นไปตามคำทำนายมีต่ำกว่า 100% เพราะมีตัวแปรอื่น ๆ ที่นักสังคมศาสตร์ไม่รู้หรือยังไม่ได้ศึกษาเข้ามาเกี่ยวข้อง การทำนายทางสังคมศาสตร์จึงมักเป็นในรูปคร่าว ๆ เช่น กล่าวว่าตัวแปรอะไรมีความสำคัญกว่ากัน หรือตัวแปรที่เป็นสาเหตุปรากฏขึ้นแล้ว โอกาสที่จะนำไปสู่ตัวแปรตามหรือผลย่อมมีมาก แต่ก็ไม่แน่อนไปทุกกรณี การวิเคราะห์ทางสถิติอาจช่วยให้เรา crud ได้ว่า ตัวแปรต่าง ๆ ที่เป็นสาเหตุมีน้ำหนักมากน้อยอย่างไรในการก่อให้เกิดผล แต่หากไม่มีทางทำนายล่วงหน้าได้แน่นอนว่าผลจะต้องเกิดขึ้น เพราะยังมีตัวแปรอื่น ๆ อีกมากที่เรายังไม่มีความรู้หรือไม่สามารถจะศึกษาได้

การทำลายพรหมจรรย์ - defloration

: ในทางสังคมวิทยา หมายถึง การกระทำการปฏิบัติในการพร่าพรหมจรรย์ของหญิง โดยเฉพาะก่อนการแต่งงาน เพื่อเหตุผลทางไสยาสตร์ หรือพิธีกรรม โดยใช้เครื่องมือหรือมีความสัมพันธ์ทางเพศกับชายอื่นที่ไม่ใช่สามีของตน

การทำลายรูปเคารพบุชา - iconoclasm

: (1) การทำลายรูปโดยเฉพาะรูปที่ดังไว้เพื่อการเคารพบุชาในทางศาสนา
(2) การทำลายความเชื่อ การโจมตีความเชื่อที่ยึดมั่นกันมาให้เห็นว่าเป็นสิ่งหลอกลวง

การทำให้กำสังใจเสื่อม การทำให้เสียชัยวัณย์ - demoralization

: (1) การสูญเสียความเชื่อมั่นในตนเองหรือสูญเสียชัยวัณย์ของกลุ่ม
(2) การเสียบูรณาการรวมหน่วยของศูนย์ค่า ความคิดเห็น การนิยามความหมาย ของสถานการณ์ต่าง ๆ และมโนภาพเกี่ยวกับบทบาท สิ่งเหล่านี้ประกอบกันเป็นแนวทางซึ่งบุคคลเคยใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิต การเสียบูรณาการรวมหน่วย

เกิดขึ้นเมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไป เช่น โรงงานอุตสาหกรรมเข้ามายัง หรือบุคคลได้ย้ายถิ่นจากชนบทไปอยู่ในเมือง ทำให้แบบอย่างการดำเนินชีวิตที่บุคคลเคยนั้นนำมาใช้เป็นแนวทางไม่ได้อีก

การทำให้เป็นเรื่องทางโลก - secularization

: กระบวนการที่ทำให้เรื่องหรือสิ่งซึ่งครั้งหนึ่งถือว่าศักดิ์สิทธิ์หรือเกี่ยวข้องกับศาสนา กลายเป็นเรื่องทางโลกที่สมماติของสังคมสามารถเข้าไปเกี่ยวข้องได้ ในสังคม สมัยก่อน ความเป็นไปต่าง ๆ ในสังคม รวมทั้งการจัดระเบียบการเมือง การศึกษา เศรษฐกิจ ศิลธรรม ฯลฯ มักจะถือกันว่าเป็นความประسن์ของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ และฝ่ายศาสนาจะเข้าไปมีบทบาทเกี่ยวข้องไม่ยอมให้ฝ่ายบ้านเมืองดำเนินการ โดยอิสระ ฝ่ายศาสนาจะเข้าไปควบคุมการดำเนินงานของฝ่ายบ้านเมือง หรือเรียกร้องให้ฝ่ายบ้านเมืองยึดคำสอนตามประเพณีของศาสนาเป็นแนวทางในการปกครอง ในสมัยต่อมาเมื่อความรู้ทางวิทยาศาสตร์และการศึกษาของมนุษย์เจริญขึ้น มีการใช้หลักเหตุผล การวิเคราะห์ และการวางแผนในการศึกษาและดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ มนุษย์จึงรู้สึกว่าเรื่องเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์ในสังคมหลาย ๆ เรื่องไม่ใช่เรื่องของสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือศาสนา แต่เป็นเรื่องที่จะต้องใช้หลักเหตุผลพิจารณาเป็นราย ๆ ไป การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้เป็นผลของกระบวนการการการทำให้เป็นเรื่องทางโลก และพบอยู่ทั่วไปในสังคมสมัยใหม่ อย่างไรก็ตี ผลของกระบวนการนี้ไม่ได้หมายความว่าในที่สุดมนุษย์จะเลิกเชื่อศาสนา ผลของกระบวนการจะเกิดขึ้นเป็นบางส่วนเท่านั้น เช่น ในเรื่องการปกครอง และการเศรษฐกิจ แต่ในเรื่องเกี่ยวกับจิตใจหรือครรภชาของบุคคลแล้ว ศาสนา ก็ยังคงมีอิทธิพลอยู่

การทำให้เสียชีวิต - demoralization (การทำให้กำลังใจเสื่อม)

การทำศพลงน้ำ - water burial

: การเอาศพของผู้ตายทิ้งลงไปในทะเลหรือในน้ำ หรือใส่เรือให้ลอยไป

การบวงสรวง - propitiation

: การให้หรือถวายของหรือเครื่องเซ่น รวมทั้งมนุษย์เป็นเครื่องบวงสรวง หรือสาด หรือทำพิธีกรรม ซึ่งมนุษย์คิดว่าจะทำความพอใจให้แก่ผีเสง เทวดา โดยเชื่อกันว่า

การกระทำเช่นนี้เป็นวิธีการที่จะดึงต่อกันอย่างไร้ผล ในอันที่จะได้รับความช่วยเหลือ และหลีกเลี่ยงภัยอันตรายจากผู้วิญญาณ และเทพเจ้า โดยมุชย์คิดประดิษฐ์วิธีการ ที่จะทำให้วิญญาณเหล่านั้นได้รับความพอใจ และการหลีกเลี่ยงการกระทำอันอาจ ก่อให้เกิดความไม่พึงพอใจ โดยสร้างข้อห้ามขึ้นมาอย่างมาก

การบำเพ็ญคุณประโยชน์, ความเมตตากรุณา - benevolence

: ความหมายตามศัพท์ คือ ความตั้งใจหรือความประสงค์ต่อผู้อื่น โดยทั่วไปหมายถึง การกระทำที่แสดงความเมตตาปะรำนี หรือการให้เงินหรือสิ่งของแก่ผู้อื่น เดิมที่เดียว นั้นถือกันว่าเป็นคุณสมบัติตามธรรมชาติของมนุษย์ซึ่งนำไปสู่พุทธกรรมเพื่อประโยชน์ แก่ผู้อื่น *

ในด้านเทววิทยาสมัยต้นของอเมริกา หมายถึง ยอดแห่งคุณธรรมอันเป็นที่มา ของศิลธรรมทั้งปวง

ตามความหมายที่ใช้ในประวัติศาสตร์อังกฤษ คำว่า benevolence หมายถึง ทรัพย์สินที่กษัตริย์ทรงเรียกร้องเอามาจากไพร์ฟ้าประชาราชฐาน (ฤทธิ์ผลจิตและ การกุศลประกอบ)

การบำเพ็ญตนะ - asceticism

: การใช้ความเข้มงวดและการฝืนใจตนเองเกินควรเพื่ออุดมกติอย่างโดยย่างหนึ่ง

การบูชาบรรพบุรุษ - ancestor worship

: ประเพณีการบูชาบรรพบุรุษ ซึ่งมีการยึดถือปฏิบัติกันในหลายสังคม เช่น จีน ญี่ปุ่น และอินเดีย เป็นประเพณีเก่าแก่และยังมีการปฏิบัติกันจนถึงทุกวันนี้

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม - cultural change

: การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในวัฒนธรรมของประชาชาติหนึ่ง ๆ ทั้งวัฒนธรรมทางวัฒน และวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัฒน แต่อัตราการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม 2 ประเภทนี้ เป็นไปไม่เท่ากัน โดยทั่วไปวัฒนธรรมที่มิใช่วัฒนเปลี่ยนแปลงช้ากว่า นอกจากนั้น การเปลี่ยนแปลงอาจจะเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติหรือโดยการวางแผนก็ได้

การเผาศพ - cremation

: วิธีการกำจัดซากศพผู้ตายด้วยการเผา (ถือการกำจัดศพประกอบ)

การฝัง - burial

: (ถือการกำจัดศพประกอบ)

การฝังบรรจุภัณฑ์ - urn burial

: การกำจัดซากศพ หรือเก้าที่เหลือจากการเผา โดยบรรจุในโกล หรือในภาชนะอื่น ๆ

การแพร่กระจายวัฒนธรรม - culture diffusion

: กรรมวิธีที่ลักษณะการวัฒนธรรมหน่วยเชิงช้อนวัฒนธรรม หรือแบบอย่างวัฒนธรรม แผ่จากต้นกำเนิดไปยังจุดหรือบริเวณอื่น ๆ

การยืมวัฒนธรรม - culture borrowing

การแพร่กระจายวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมองจากทรัพนุเคราะห์ของกลุ่มผู้รับ
วัฒนธรรม

การรวมหมู่ในนามธรรม - abstract collectivity

: การรวมกันชนิดหนึ่งซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรมในระดับสูงสุด เกิดจากความคิดทาง
นามธรรมของกลุ่มคน หรือกล่าวได้ออกนัยหนึ่งว่า การรวมหมู่ในนามธรรมเป็นภาพ
ความคิดซึ่งสร้างขึ้นมาจากการเชื่อของคนในสังคม และมักไม่เกี่ยวข้องกับ
หลักวิทยาศาสตร์ อย่างไรก็ตี เราอาจสังเกตการณ์และสามารถทำนายการเกิดของ
สิ่งเหล่านี้ได้ ตัวอย่างของการรวมหมู่ในนามธรรม "ได้แก่ ศาสนา ประชาชาติ
ชั้นชั้น พระคริสต์

การร่ายรำ - dance

: การเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายไปตามจังหวะ เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า
การร่ายรำเป็นการแสดงออกทางของมนุษย์ทุกสมัยและทุกชาติ การร่ายรำ
เป็นการแสดงออกทางศิลปะที่เก่าแก่ที่สุด และบางครั้งเรียกว่าเป็นการสร้างใจ
ที่สำคัญของมนุษย์ในยุคต้น

ในทางสังคมวิทยาให้ความสำคัญแก่การร้ายรำว่าเป็นการสร้างสรรค์ จินตนาการร่วมกันของกลุ่มและเป็นแบบอย่างพฤติกรรมที่สร้างความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

การล่วงประเวณ - fornication

: การร่วมเพศสัมพันธ์อย่างผิดประเพณีของบุคคลที่มิได้แต่งงาน ไม่ว่าฝ่ายหนึ่งจะแต่งงานอยู่หรือไม่ก็ตาม คำนี้มิได้กับคำ การนอกใจ (adultery) ตัวอย่าง เช่น หญิงโสดร่วมเพศสัมพันธ์กับชายที่แต่งงานแล้ว ฝ่ายหญิงได้เชื่อว่ากระทำผิดด้วยการล่วงประเวณ ส่วนฝ่ายชายนั้นผิดด้วยการนอกใจ

การไล่ผี - exorcism

: การขับกูตผีหรือชาตุ ที่เข้ามาสิงสู่ ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นสาเหตุของพฤติกรรมอันชั่วร้าย หรือความเจ็บไข้ ให้ออกไปจากร่าง

การสังเวย - sacrifice

: การกระทำที่เป็นการเสียสละอุทิศให้แก่สิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ หรือทำเพื่อให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ ตามธรรมชาต้องทำลายสิ่งที่อุทิศให้นั้น ๆ เช่น การสังเวยด้วยเลือด การสังเวยในการวางศิลาฤกษ์ การใส่สิ่งของในหลุมฝังศพ การเผาเครื่องสังเวย การฆ่านมูชาบัญ การทำแพะนมูชาบัญ การใช้สิ่งอื่นสังเวยแทนการแกะบน

การสังเวยด้วยเลือด - blood sacrifice

: การสละเลือดนมูชา โดยการกรีดเลือด

การสังเวยในการวางศิลาฤกษ์ - foundation sacrifice

: การสังเวยที่กระทำในการวางรากฐานของสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ โดยเฉพาะการใช้มุขย์ เป็นเครื่องสังเวย เพื่อให้สิ่งก่อสร้างนั้น ๆ มีวิญญาณคุ้มครองรักษา

การเสี่ยงทาย - sortilege

: การทำนายโดยวิธีการจับฉลาก ซึ่งอาจจะทำในแบบต่าง ๆ เช่น เสี่ยงเขียนชี

การหลอมรวมของวัฒนธรรม - fusion of culture

: กรรมวิธีการรวมวัฒนธรรมตั้งแต่ 2 วัฒนธรรมเข้าไปเข้าเป็นวัฒนธรรมเดียวกัน

ซึ่งเป็นหมายถึงการคงไว้ การตัดแบ่งแก้ไขลักษณะการนางอย่าง และทิ้งลักษณะการนางอย่างไปเมื่อมีสิ่งใหม่เข้ามาใช้แทนแล้ว (ถือการผสมกลมกลืนทั่งวัฒนธรรมประกอน)

การอเปหิ, บังพานนิยกรรม - banishment

: การลงโทษวิธีหนึ่งที่อาจเลือกใช้แทนโทษประหารชีวิต ซึ่งทั้งสังคมผู้ชนและสังคมแบบนครใช้ปฏิบัติอยู่ ผู้กระทำผิดจะถูกสั่งให้ออกจากสังคม มีฉะนั้นจะถูกฝ่าในสังคมผู้ชนเรียกว่า “คนถูกตัดญาติ” การอเปหิเช่นนี้ได้เคยปฏิบัติกันในกรีซและโรมโบราณ อังกฤษ ตุรกี และรุสเซีย

การเอาอย่างทางประเพณี - custom imitation

: การเอาอย่างในรูปแบบที่บุคคลปฏิบัติตามวิถีชาวบ้านของกลุ่มของตน โดยปกติแล้วกระทำไปโดยไม่รู้ตัว เนื่องจากกลุ่มนักมืออาชีพในทางชักจุงให้บุคคลเห็นชอบด้วย

กำลังใจ, ขวัญ - morale

: ความรู้สึกหักหมุน ซึ่งหมายรวมถึงความภักดี ความกระตือรือร้น ความเชื่อมั่น และความมุ่งหวังให้บรรลุยุคสมัยสำคัญ ที่กลุ่มร่วมกันดำเนินงาน คิด หรือ ต่อสู้โดยมีผู้นำ กำลังใจ หรือขวัญนี้เกิดมิได้จากการที่ความประพฤติและการกระทำการทั้งผู้นำและสมาชิกในกลุ่มสอดคล้องกับหลักศีลธรรมประจำกลุ่มนั้น และจากการที่สมาชิกเดิมใจยอมรับหลักการที่สัมพันธ์กับเป้าประสงค์ของกลุ่ม

กุศลจิต - charity

- (1) ความเมตตากรุณา เป็นท่าที่หรือความรู้สึกที่มีต่อผู้ที่กำลังได้รับทุกข์หรือประสบเคราะห์กรรม
- (2) การกุศล หมายถึง วิธีการช่วยเหลือผู้ที่กำลังได้รับทุกข์ หรือประสบเคราะห์เหล่านี้ในทางประวัติศาสตร์ ความหมายทั้งสองนี้มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด กับศาสนา

เกเซลส์ชาฟต์ - gesellschaft

: เป็นคำภาษาเยอรมันแปลว่า สังคม เป็นแบบชนิดของสังคมแบบหนึ่ง ซึ่งความสัมพันธ์ เชิงทุติยภูมิ ปราภกภูมิอย่างเด่นชัด กล่าวคือ สังคมและความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นแบบทางการเป็นไปตามสัญญา ตรงไปตรงมา ฉับไว และเน้นความเข้มแข็ง พิเศษ เกเซลส์ชาฟต์เป็นลักษณะของสังคมเมืองที่ทันสมัย โดยเฉพาะในบริเวณที่เป็นกรุงเทพ (กรุงไม่น้ำชาฟต์ประกอบ)

เกไมน์ชาฟต์ - gemeinschaft

: เป็นคำภาษาเยอรมัน แปลว่า ชุมชน เพอร์ดินานด์ เทินเนิร์ (Ferdinand Tönnies) นำมาใช้เพื่อเชิบไบลักษณะสังคม 2 แบบ คือ แบบที่เรียกว่า เกไมน์ชาฟต์ (gemeinschaft) และเกเซลส์ชาฟต์ (gesellschaft), เกไมน์ชาฟต์ หมายถึง สังคมที่มีความสัมพันธ์เป็นกันเอง เน้นความเคร่งครัดในขอบธรรมเนียมประเพณีและค่านิยมของชุมชน ตลอดจนถือความสำคัญในระบบเครือญาติแบบแผนของลักษณะสังคมดังกล่าว มีความคล้ายคลึงกับสังคมชนบท หรือสังคมเกษตรกรรม (กรุงเชลส์ชาฟต์ประกอบ)

เกี่ยวกับชาติพันธุ์ - ethnic

: ที่เกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์ คือมีลักษณะของเชื้อชาติ และประชาชาติรวมกันอยู่

ขวัญ - moral

: (ถูกกำลังใจ)

ขวัญหาย - soul loss

: ความเชื่อนองคนสมัยก่อนเกี่ยวกับสาเหตุของโรคภัยไข้เจ็บ ซึ่งถือว่าเกิดจากการที่ขวัญหรือเจตคุณจากร่างกาย เพราะถูกกระทำโดยอำนาจจลลับ

ของดัง - fetish

: วัตถุซึ่งเป็นของธรรมชาติ หรือที่ทำเพื่อมีน จะมีชีวิตหรือไม่มีชีวิตก็ตาม ซึ่งเชื่อกันว่ามีอำนาจเหนือธรรมชาติ หรือมีวิญญาณสิงอยู่ และสามารถบันดาลให้เกิดผลอย่างโดยย่างหนึ่งได้

ขาดความรู้สึกดีชั่ว, นอกข่ายศีลธรรม, - amoral

: การขาดความรู้สึกรับผิดชอบใด ๆ ทั้งสิ้นในด้านศีลธรรม เช่น คนวิกลจริตหรือคนบัญชาอ่อนทำอาชญากรรม

เขตย่อยวัฒนธรรม - culture sub - area

: ส่วนย่อยของวัฒนธรรมใหญ่ อันมีลักษณะการวัฒนธรรมเฉพาะหรือเป็นพิเศษอยู่ออกไม่อิสก แต่ก็มีความสมนูรณ์ในตัวเอง

เขตวัฒนธรรม - culture area

: มุชยชาติส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกันเพรากลุ่มประกอบทั้งหลายมีวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกันหรือมีลักษณะการวัฒนธรรมอย่างโดยย่างหนึ่งสามารถแพร่กระจายไปได้กันที่และรวดเร็วทั่วถึงกัน

คณะลัทธินิยม - sect

: กลุ่มผู้นับถือศาสนาที่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดภายในกลุ่มและแยกตัวเองออกจากกลุ่มอื่น มีความคิดแบบและยึดมั่นอย่างเด็ดเด็ดในความเชื่อของตน เปรียบต่างกับศาสนาที่ตั้งเป็นหลักฐานแล้ว คณะลัทธินิยมใหม่มักจะมีลักษณะไม่ยอมประนี-ประนอมกับความเชื่อใด ๆ ทั้งสิ้นที่แตกต่างจากความเชื่อของตน และเรียกรองให้ผู้เดื่อนใจเชื่ออย่างจริงจังและอุทิศตนอย่างแท้จริง คณะลัทธินิยมใหม่มักจะเป็นศาสนาของชนกลุ่มน้อย หรือกลุ่มคนที่มีความรู้สึกอหังการ์ดันใจบางอย่างในสังคม เช่น รู้สึกถูกกดขี่หรือความก้าวหน้าในสังคมถูกจำกัด การตั้งคณะลัทธินิยมใหม่อาจทำให้ขัดกับคนกลุ่มน้อยในสังคมหรืออย่างน้อยก็เป็นการประกำแพงลักษณ์ของกลุ่มคนเองว่าแตกต่างจากกลุ่มน้อยในสังคม การอยู่ร่วมกับกลุ่มน้อยในสังคมไม่ได้หมายความว่าเอกสารลักษณ์ของกลุ่มคนจะถูกสนใจไปในสังคม คณะลัทธินิยมใหม่เป็นเรื่องของความเชื่อทางศาสนา แม้ว่าการจัดระเบียบภายในองค์การจะมีลักษณะเป็นการเมืองมากกว่าความเชื่อ ความแข็งกร้าวของคณะลัทธินิยมใหม่จะค่อย ๆ ลดลง เมื่อมีผู้นับถือเพิ่มมากขึ้นและสังคมให้ความยอมรับนับถือ ถึงขั้นนั้นก็เรียกได้ว่าคณะลัทธินิยมใหม่ได้กลายเป็นศาสนาที่ตั้งเป็นหลักฐานในสังคมแล้ว และลักษณะเดิมจะหมดไป ศาสนาสำคัญในปัจจุบันเมื่อเริ่มก่อตั้งขึ้นก็เกิดขึ้นในรูปคณะลัทธินิยมใหม่ทั้งนั้น

ศาสนะ, วัด, โบสถ์, องค์การศาสนา - church

- : (1) การจัดระเบียบองค์การ ของกลุ่มบุคคลที่มีความเชื่อร่วมกันในคำสอนและหลักธรรมของศาสนาหนึ่ง
(2) สิ่งก่อสร้างหรืออาคาร ซึ่งใช้เป็นสถานที่ทำการสักการะบูชาพระเยซูเจ้าและเป็นสถานที่สอนคริสต์ศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งของนิกายโปรเตสแตนต์ ส่วนโบสถ์หรือวัดของนิกายโรมันคาಥอลิก เรียกว่า Cathedral and Chapel
(3) สถาบันซึ่งทำให้สมาชิกร่าลิกอยู่เสมอถึงความจำเป็นแห่งศาสนา และคำสัญญาของศาสนานั้น

คติ ก่อนถือผีทางเทวตา - preanimism

: ทฤษฎีที่ว่าคติถือของลังของศักดิ์สิทธิ์ (animatism) เป็นราศตั้งเดิมและมูลฐานในศาสนาแทนที่จะเป็นคติถือผีทางเทวตา (animism)

คติกล้าวทาน, อกาลิกนิยม - eternallism

: ในภาพที่ว่าความแท้จริงนั้นเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ หรือเป็นสิ่งที่คงอยู่ชั่ว กัลปาน ในทางปรัชญา หมายถึง อุดมการณ์ของสิ่งที่เป็นอยู่ (being) ซึ่งเปรียบ ต่างได้กับอุดมการณ์ของสิ่งที่กำลังกลายเป็น (becoming) ในด้านสังคมวิทยาและ จริยศาสตร์ที่เป็นคำที่ใช้ตรังกันข้ามกับ การลิกนิยม (temporalism) ที่ถือว่าการเปลี่ยน แปลงอย่างไม่หยุดหย่อน คือความแท้จริงที่เป็นจริง มองในแง่คุณค่า คติกล้าวทาน หรืออกาลิกนิยมกับการลิกนิยมจะมีการประนอมกันและประกอบกันขึ้นเป็นการสัม- เคราะห์

คติการอวดแสดงตน - exhibitionism

- : (1) การอวดตัวเกินความเป็นจริงของบุคคลต่อหน้ากลุ่มคน หรือในที่สาธารณะ
(2) ความหมายที่ใช้กับตามปรัชญา หมายถึง การเปิดเผยอวัยวะที่ไม่สมควรเปิดเผย ต่อผู้คนในสถานที่ต่างๆ ในทางจิตวิทยา ถือเป็นความผิดปกติของบุคคลที่ไม่สามารถ ควบคุมตนเองได้

คติกินเนื่องมนุษย์ - cannibalism

: ความนิยมกินเนื่องมนุษย์ ซึ่งในบางกรณีกินเพื่อเป็นอาหาร แต่โดยทั่วไปกินเพื่อเป็น การล้างแก้นศตกร หรือเพื่อปฎิบัติตามกฎหมายของพิธีกรรมหรือศาสนาที่กำหนดไว้

ให้ต้องกระทำ

คติกินเนื่องนุชย์พากเดียวกัน - endocannibalism

: การกินเนื่องนุชย์ในหมู่สมาชิกของกลุ่มสังคมเดียวกัน

คติความบรรทานกdomglin - hermonism

: ทฤษฎีที่ว่า มโนภาพแห่งเอกนิยม (singularism) คือ คติที่ว่าปัจเจกบุคคลเท่านั้นที่ เป็นสิ่งแท้จริงทางสังคม กับมโนภาพแห่งสากลนิยม (universalism) คือ คติที่ว่าสังคม เท่านั้นเป็นสิ่งแท้จริงนั้น แยกจากกันไม่ได้ และทฤษฎีนี้ถือว่ามโนภาพหังส่องนี้เป็น เพียงสองด้านของสิ่งเดียวกัน

คตินิยมชาติดิน - national egoism

: ความเชื่อและนิยมว่าประเพณีแห่งชาติของตนอยู่เหนือชาติอื่น ตามปกติมักจะ เชื่อควบคู่กันไปกับความตั้งใจแన่วแน่ที่จะทำให้อำนาจของประเทศชาติของตนแพร่ ไปโลกยิ่งขึ้น แม้จะเป็นอันตรายแก่ประเทศอื่น เป็นความรู้สึกหึงและภาคภูมิใน ประวัติศาสตร์แห่งชาติของตน และก่อให้เกิดท่าทีซึ่งถือว่าชาติดินเหนือกว่าชาติอื่น

คติชาวบ้าน - folklore

: ความเชื่อ เรื่องเทพนิยาย เรื่องนิยาย หรือประเพณีที่ยังเหลือรอดมา รวมเรียกว่า เป็นความรู้หรือปัญญาแบบชาวบ้าน (ซึ่งหมายถึงชนแบบตั้งเดิมก็ได้ คนทั่วไปที่ ต้องการศึกษา ก็ได้ หรือหมายถึงมวลชนส่วนใหญ่ในสังคมก็ได้)

คติชาวบ้านปรากฏในเรื่องที่เล่าสืบท่อ กันมาเป็นประเพณี เช่น เรื่องนิยาย เพลงร้อง คำสาด และสุภาษิตต่าง ๆ ของชาวบ้านที่มีได้มีการเขียนลงไว้เป็นลายลักษณ์ อักษร

คติถือของดังของศักดิ์สิทธิ์ - animatism

: ความเชื่อว่าวัตถุสำคัญทั้งมวลมีชีวิต หรือมีพลังอำนาจที่สามารถติดต่อกันได้ ถ้า หากสิ่งนั้นมีอำนาจเพียงพอที่จะเป็นของขลังหรือของศักดิ์สิทธิ์ ก็ยอมได้รับนับถือ ว่าเป็นสิ่งแห่งอำนาจที่ไม่มีตัวตน หรือเป็นตัวตนขึ้นมา แต่จะแยกออกจากวัตถุนั้น ๆ ไม่ได้ ต่างกับคติถือผีทางเทวดา (animism) ซึ่งเชื่อว่าวัตถุเฉพาะอย่างมีเจตคุณที่มี

ตัวตนสิงอยู่ สามารถแยกตัวออกจากวัตถุนั้น ๆ ได้ (ถูมานา, ของขลัง และคติถือผีทางเทวดา)

คติถือชาติพันธุ์เป็นเกณฑ์ - ethnocentrism

: ทัศนคติที่ถือว่า กลุ่มเชื้อชาติ หรือสังคมของตนนั้นอยู่เหนือกลุ่มเชื้อชาติและวัฒนธรรมอื่น ๆ ในท่าที่เช่นนี้ บุคคลจะมีความรู้สึกดูหมิ่นบุคคลภายนอกกลุ่มและวัฒนธรรมของคนเหล่านั้น

คติถือตนเป็นเกณฑ์ - ego centrism

: ความโน้มเอียงของบุคคลหนึ่งที่จะพินิจพิจารณาทุกสิ่งโดยถือตัวเองเป็นที่ตั้ง

คติถือผีทางเทวดา - animism

: ความเชื่อว่าสิ่งทั้งหลายจะมีชีวิตหรือไม่มีชีวิตก็ตาม มีวิญญาณที่มีตัวตนสิงอยู่ หรือทฤษฎีที่ถือว่าความเชื่อในผีทางเทวดา เช่น วิญญาณ ผีและเจตนา เป็นชาตุประกอบด้านกำเนิดและพัฒนานของศาสนา (ถูกคิดถือของขลังศักดิ์สิทธิ์ประกอบ)

คติโทเทม - totemism

: การจัดระเบียบทางสังคมและการปฏิบัติทางศาสนาแบบหนึ่ง ลักษณะสำคัญคือ การเน้นความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างกลุ่มชนหนึ่งที่สืบทราบโดยติดต่อกันกับโทเทมของกลุ่มชนนั้น โทเทมถือว่าเป็นบรรพบุรุษหรือมีความเกี่ยวข้องอย่างลึกซึ้งกับบรรพบุรุษของกลุ่มชนนั้น และเป็นที่มาของชื่อกลุ่ม สามารถของกลุ่มถูกห้ามมิให้กินสัตว์หรือพืชที่เป็นโทเทมเป็นอาหาร

คตินิยม, อุดมคติวิทยา - ideology

: แบบอย่าง ความคิดเห็น ความเชื่อ รวมทั้งวิธีการคิดอันเป็นลักษณะของกลุ่มคน เช่น ชาติ ชั้นชั้น วรรณะ กลุ่มวิชาชีพหรือกลุ่มอาชีพ นิเกียงศาสนา พรรคาการเมือง ฯลฯ คตินิยมเหล่านี้จะมีลักษณะอย่างไร ยอมแพ้แต่สภาพทางภูมิศาสตร์และดินฟ้าอากาศ กิจกรรมที่ทำกันจนเคยชิน และสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนเหล่านี้ คตินิยมของกลุ่มคนเหล่านี้ไม่จำเป็นต้องแตกต่างจากกันโดยเด็ดขาด แต่อาจจะมีบางอย่างคล้ายกัน เช่น บุคคลสองคนที่อยู่ในชาติเดียวกัน แต่มีอาชีพต่างกัน อาจยึดคตินิยมแห่งชาติอันเดียวกัน แต่ต่างกันในคตินิยมทางอาชีพ

คตินิยมตน - egoism

- : (1) ความยึนกรាយของบุคคลที่จะทำเพาะสิ่งชีวิตว่าจะเป็นประโยชน์แก่ตน แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าจะไม่เอาใจใส่ผู้อื่นเสียเลยที่เดียว บุคคลนั้นอาจคำนึงถึงสวัสดิภาพของผู้อื่นด้วย ด้านหากคิดว่าความสุขของผู้อื่นเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับความสุขของตนอย่างไรก็ได้ เขาจะไม่เอาใจใส่ในสิ่งที่เป็นสิทธิของผู้อื่นเลย
- (2) ลักษณะที่ถือว่า ความประพฤติทั้งหลายอาจแสดงถึงความผูกไฝพะวงในตนเอง
- (3) การนับถือความคิดเห็นของตนเองมากเกินควร เช่น คิดว่าความคิดของตนเองดีกว่าความคิดของคนอื่นหมวด

คตินิยมประเพณี - traditionalism

- : ท่าทีหรือปรัชญาที่ยอมรับ นูชา หรือเกิดทุนสถาบันสังคมและความเชื่อของไร้ก้าวตามว่าถูกต้องและดีที่สุด เพียงเพราะว่าสิ่งเหล่านี้ตกลอดมาจากอดีต ท่าทีนี้ทำให้เกิดศรัทธาและเชื่อมั่นในสิ่งที่ตกลอดมาจากการตัดความเหมาะสม โดยไม่คำนึงถึงหลักเหตุผลหรือวิพากษ์วิจารณ์ใด ๆ ทั้งสิ้น

คติบุชาของลัง - fetishism

- : (1) ความเชื่อของงลัง
- (2) การบูชาของงลัง ซึ่งถือว่าเป็นศาสนาประเททหนึ่ง เช่น ศาสนาบางศาสนาในแองฟริกาตะวันตก

คติบูชาลึงค์, คติการนับถือลึงค์ (อวัยวะเพศชาย) - phallic, phallicism, phallism

- : การนับถืออำนาจชราติที่เป็นผู้สร้างหรือตัวให้กำเนิด (generative) หรือสืบพันธุ์, (reproductive) อันมีสัญลักษณ์เป็นเครื่องเพศ (symbolized by the sex organs) ได้แก่ ตัวแทนหรือภาพจำลอง (phallus) อวัยวะเพศชาย (the male organ of sex) ลักษณะบูชา อวัยวะเพศชาย (phallism) นี้มักพบอย่างกว้างขวางโดยกระจัดกระจายอยู่ทั่วไป ทั่วโลก ในบรรดาศาสนาที่เก่าแก่ที่สุด และโดยปกติมักมีการบูชาเพื่อความอุดมสมบูรณ์ (fertility cult) อยู่ทุกแห่งทุกแห่ง (ฤปะเพณีบันแมะ และประเพณีแห่งนางแมว ในสังคมไทยเป็นตัวอย่าง), ลึงค์เป็นสัญลักษณ์แห่งพระเจ้าประจำศาสนาอินදู คือ พระศิวะ (emblem of the Hindu God Shiva), มักพบตามโบสถ์ต่าง ๆ ที่ได้สร้างอุทิศขึ้นมา เพื่อการบูชาตามลัทธิของตนเป็นตัวอย่าง ตามหลักฐานต่าง ๆ (Vestiges) แห่ง

ลัทธิมุชาลีงค์มักพูดมากที่สุดในบรรดาศาสนาที่พัฒนาอย่างสูงมาก, (Charles S. Braden, in Vergilius Ferm, ed., *An Encyclopedia of Religion*, London, Peter Owen Ltd., 1956, p. 580)

คติภูติ - demonism

: ความเชื่อว่าผีมีอยู่จริง ตลอดจนการประกอบลัทธิพิธีทางไสยศาสตร์ การบูชา หรือพิธีกรรมในแบบอื่น ๆ เพื่อการควบคุมหรือการทำให้ผีสงบ ผีเช่นนี้อาจจะมีอยู่ ในรูปต่าง ๆ ตามจินตนาการ เช่น ผีคนตาย ผีปอบ ผีกระซิบ รุกขเทวดา นางไม้ และสัตว์ที่กล้ายร่างໄได้ เป็นต้น ซึ่งอาจจะให้ทั้งคุณและโทษตามแต่กรณี

คติไม่เชื่อพระเจ้า, คติไม่เชื่อว่ามีพระเจ้า หรือนรกรสวัրค์ (พระไม่มีไครรู้จริง) -

Agnosticism

: (1) เป็นหลักความเชื่อที่ขาดหลักฐาน โดยผนวกเอาบางสิ่งบางอย่างเกี่ยวกับความ มีอยู่หรือธรรมชาติแห่งเทวภาวะที่มักอ้างถึงกันอย่างเลื่อนลอยเข้าไว้ด้วย แต่ก็ต่าง จากอтеโนนิยม (atheism) ที่ระบะต่อมามีความหมายปฏิเสธความเชื่อในเทวภาวะ (Thomas Ford Hoult : *Dictionary of Modern Sociology*, A Littlefield, Adams & Co., 1977, p. 13)

(2) เกี่ยวกับทฤษฎีแห่งพุทธิภาวะ ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ สำหรับ มนุษย์ที่จะบรรลุพุทธิภาวะแห่งพระเจ้าໄได้ (Dagobert D. Runes : *Dictionary of Philosophy*, ed. by Dagobert D. Runes, Littlefield, Adams & Co., 1980, p. 7)

คติสุขารมณ์ - hedonism

: ลัทธิที่ถือว่าการแสวงหาความสุขสำราญเป็นยอดคุณธรรมแห่งชีวิต

ความกลัวที่โล่ง - agoraphobia

: โรคประสาಥชนิดหนึ่งที่มีความกลัวสถานที่โล่ง โดยเฉพาะกลัวที่จะต้องข้ามสถานที่ นั้น ๆ ในบางกรณี อาจเป็นผลเนื่องมาจากการอยู่โดยเดียวทางสังคม

ความขัดกันทางวัฒนธรรม - cultural conflict

: เมื่อสมาชิกของสองกลุ่มมาติดต่อสัมสารกัน ต่างฝ่ายต่างจะนิยมคิดและพิจารณา

ตามคุณค่าทางวัฒนธรรมของตน ย่อมเห็นคุณค่าของอีกฝ่ายหนึ่งไม่ดีหรือเป็นอันตราย ทำให้เกิดความพยายามที่จะกดหรือเอาชนะอีกฝ่ายหนึ่ง ความขัดกันจึงบังเกิดขึ้น

ความคิดรวบยอด, มโนภาพ - concept

: ภาพในใจหรือแบบของความคิดที่เป็นตัวแทนสิ่งของทั้งประเภท เช่น “แมว” เป็นมโนภาพทั่วไปสำหรับแมวทั้งหมด ถึงแม้แมวแต่ละตัวอาจจะไม่เหมือนกัน “คำ” เป็นมโนภาพของศิริหรือความคิดทั่วไป ไม่ว่าปรากฏเป็นคุณลักษณะของสิ่งใดในโอกาสไหน “ความยุติธรรม” เป็นมโนภาพสำหรับคุณสมบัติอย่างหนึ่งที่เป็นกลางไม่ลำเอียง ไม่ว่าจะปรากฏในการกระทำเรื่องใดก็ไหน ฯลฯ มโนภาพอาจเป็นภาพกลาง ๆ ที่ประมวลสรุปได้จากภาพเฉพาะ局部 ภาพของสิ่งของประเภทเดียวกัน (เช่น แมว) หรือเป็นคุณลักษณะร่วมที่รับรู้ด้วยประสาทสมผัส และแยกออกมากจากของต่าง ๆ กัน ซึ่งต่างมีคุณลักษณะนี้ตรงกัน (เช่น คำ) หรือมโนภาพไม่เป็นภาพของอะไรเลย แต่เป็นคำจำกัดความคุณสมบัติบางอย่าง ที่มนุษย์กำหนดขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกัน (เช่น ความยุติธรรม) ผู้มีมโนภาพในเรื่องแบบสุดท้ายนี้ได้ คือ ผู้ที่เข้าใจและยอมใช้คำจำกัดความเดียวกันเช่นนี้ร่วมกับผู้อื่น หรืออาจเป็นผู้ที่เลือกกำหนดคำจำกัดความตามที่ตนพอใจขึ้นเองโดยไม่ตรงกับผู้อื่น ซึ่งเป็นมูลเหตุของการถกเถียงขัดแย้งความคิดเห็นกันได้ทางหนึ่ง (เช่น มโนภาพ ความยุติธรรม ของนาย ก. ไม่ตรงกับท่านนาย ข. ยีดีออยู่) ในการศึกษาทางวิชาการ แต่ละสาขาอาจมีมโนภาพที่กำหนดใช้กันเป็นเฉพาะของแต่ละสาขาในความหมายที่แตกต่างกันได้ เช่น มโนภาพ “ความถูกต้อง” ในวิชาปรัชญาอาจไม่เหมือนกับในวิชานิติศาสตร์หรือวิชาสังคมวิทยา

ความเชื่อ - belief

: (1) การยอมรับข้อเสนอข้อใดข้อหนึ่งไว้ว่าเป็นจริง การยอมรับเช่นนี้ โดยสารัตถะสำคัญแล้วเป็นการรับเชิงพูทธปัญญา แม้ว่าจะมีอารมณ์สะเทือนใจเข้ามาประกอบร่วมด้วย ความเชื่อจะก่อให้เกิดภาวะทางจิตขึ้นในบุคคล ซึ่งอาจจะเป็นพื้นฐานสำหรับการกระทำโดยสมัครใจของบุคคลนั้น

ความเชื่อ อาจจะมีพื้นฐานจากหลักฐาน ข้อเท็จจริงที่เชื่อได้ หรือมีพื้นฐานจากความเดียดฉันท์ จากการนิกรู้เอาเอง หรือจากลักษณะที่ทำให้เกิดความเข้าใจ ไขว้เข้ากันได้ เพราะฉะนั้นความเชื่อจึงมิได้ขึ้นอยู่กับความจริงเชิงวัตถุวิสัยในเนื้อหา

ความเชื่ออาจจะเป็นความเชื่อเชิงวิทยาศาสตร์ ความเชื่องมงาย หรือความเชื่อแปลง
วิตถารก็ได้ คนเรารายจะกระทำการอย่างแข็งขันจริงจังหรืออย่างน้ำดีด้วยความ
เชื่อที่มีได้เท่า ๆ กันที่ทำด้วยความเชื่อที่ถูกต้อง อย่างไรก็ต้อง การกระทำที่ใช้สติ
ปัญญาได้ ก็ตาม ป้อมต้องอาศัยความเชื่ออยู่ด้วยเสมอ แต่สติปัญญาของนั้นอาจ
ใช้มาทดสอบความเชื่อ และตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้องของพื้นฐานความเชื่อนั้นได้
(2) การยอมรับข้อเสนอข้อใดข้อหนึ่งว่าเป็นจริง โดยที่ยังไม่ได้พิสูจน์หรือไม่อาจ
พิสูจน์ได้โดยวิธีการของวิทยาศาสตร์

ความเชื่อปรัมปรา, บุราภั - myth

: นิยายตามปรัมปราประเพณีที่มีความสำคัญทางศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เป็น^{เรื่องราวเกี่ยวกับกิจกรรมของสิ่งมีอำนาจเหนือธรรมชาติ หรือเป็นสมบัตินิယายในรูปของกรรมบรรยายเกี่ยวกับต้นกำเนิดของพิธีกรรมทางศาสนา ธรรมเนียมทางสังคม หรือปรากฏการณ์ธรรมชาติ}

ความประพฤติ - conduct

: พฤติกรรมที่บุคคลกระทำโดยคำนึงถึงหรือเป็นไปตามจารีต หลักศีลธรรม บรรทัดฐาน และหลักการทางจริยศาสตร์และสุนทรียศาสตร์ เมื่อเปรียบกับสัตว์โลกอื่น ๆ ความประพฤติของมนุษย์มีลักษณะเป็นพฤติกรรมที่กระทำไปโดยรู้สึกตัว

ความเมตตากรุณา - benevolence

: (ถุการบำเพ็ญประโยชน์)

ความไม่เบียดเบียน, อหิงสา - ahimsa

: สังฆิแห่งความไม่รุนแรงดังที่ปฏิบัติกันในประเทศอินเดียโดยมหามะคานธีและติชย์คำนี้หมายความรวมถึงการต่อต้านขัดขวางที่ไม่มีความรุนแรง แต่ไม่รวมความจลาจล ผลกระทบ ซึ่งมักจะเกิดขึ้นเสมอในการโฆษณาเพื่อการต่อสู้เช่นนี้ (ถุสัตยาเคราะห์ ประกอบ)

ความไร้บรรทัดฐาน - normlessness

: การไม่มีบรรทัดฐานใด ๆ ควบคุมให้คนอนุโลมตาม

ความเลื่อมใสศรัทธา - pathos

: ความรู้สึกผูกพันและห่วงเห็นที่มีต่อสถานบ้าน สัญลักษณ์ จาริค หลักศิลธรรม ความคิด หรือคำแห่งหน้าที่ได้ก็ตาม ที่คนทั่วไปในสังคมถือว่ามีความสำคัญยิ่งสำหรับความอยู่รอด ความมั่นคง หรือความเจริญก้าวหน้าของสังคม สิ่งเหล่านี้จะมีบรรยายกาศ ของความลังและความศักดิ์ศิริ และทำให้คนมีจิตใจผูกพันยึดมั่นมากยิ่งขึ้น ในบรรยายกาศเช่นนี้ การพูดหรือพิพากษ์วิจารณ์อย่างตรงไปตรงมาเกี่ยวกับสิ่งเหล่านี้ จะไม่มีทางเป็นไปได้เลย

ความสะเทือนใจ อารมณ์สะเทือนใจ - emotion

: ประสบการณ์ซับซ้อนเชิงรู้สึกตัวเกี่ยวข้องกับการกระตุ้นและการตอบสนองทางจิตวิทยาและสรีรวิทยา ในลักษณะที่สบายใจ หรือไม่สบายใจ มักแสดงออกบ่อย ๆ ด้วยความรู้สึกกรุณแรง ความรู้สึกเครียด หรือรู้สึกตื่นเต้น ตัวอย่างของอารมณ์สะเทือนใจ ได้แก่ ความโกรธ ความกลัว ความรื่นรมย์ ความรัก ความทุกข์ โศก ความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม, สัมพันธภาพทางวัฒนธรรม - culture relativity

: ภาวะที่พฤติกรรมของคนในสังคมจะเป็นประการใด ย่อมมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ หรืออีกนัยหนึ่ง วัฒนธรรมย่อมมีอิทธิพลต่อกันในสังคม คนที่อยู่ในวัฒนธรรมต่างกันย่อมมีพฤติกรรมต่างกัน การกระทำที่ถือว่าไม่สมควรในวัฒนธรรมหนึ่ง อาจจะถือว่าเป็นเรื่องชรรณาในอีกวัฒนธรรมหนึ่งก็ได้ เช่น การนั่งไข่ห้าง ต่อหน้าผู้ใหญ่ ถือว่าไม่สมควรสำหรับวัฒนธรรมไทย

คำทำนาย - prophecy

: คำทำนายเหตุการณ์ภายในของศาสตร์ฯ คำทำนายเช่นนี้ มักจะพบในประเพณีปรัมปราของศาสนาต่าง ๆ โดยเฉพาะศาสนาของพวากยิว คำทำนายนี้มีอิทธิพลต่อสังคมมากน้อยต่าง ๆ กันและกันแต่กรณ์

คิสเมต - kismet

: ชะตากรรมตามความเชื่อของลัทธิศาสนาอิสลาม

คุณไสย - sorcery

: การใช้อานาจลับที่ได้มาจากการปฏิบัติหรือได้มาโดยวิธีทางไสยศาสตร์ โดยทั่ว ๆ ไป การทำคุณไสยเป็นการใช้ไสยศาสตร์ในการให้โทษ ตรงกับคำ Black magic

เครื่องรางของขลัง - amulet

: วัตถุหรือเครื่องประดับที่สวมไว้เป็นมายิกหรือของขลังเพื่อบังกันโรคภัย บังกันการทำอุณห์ทำไส้ หรือบังกันผีปีศาจอื่น ๆ (ดูของขลังและเครื่องรางของขลังประกอบ)

เครื่องรางของขลัง - talisman

: วัตถุที่เชื่อกันว่าสามารถบังกันให้พ้นอันตรายจากสิ่งชั่วร้าย หรือช่วยนำโชคดีมาให้ความคลังนั้นอาจมีกันกับเรื่องดวงดาวและโชคชะตาด้วย คำเทียนเคียงกัน คือ amulet และ fetish

เครื่องดัด - a trick, secret key, secret device

: (1) น. วิธีการที่ฉลาด พลิกแพลงใช้ในการอย่างโดยย่างหนึ่ง
(2) การกระทำอย่างโดยย่างหนึ่งที่เชื่อกันว่าเป็นวิธีปัดเป่า หรือกันภัย หรือเหตุร้าย ที่จะมีมา เช่น ตันไม้บางชนิดไม่มีสูญ เชื่อกันว่า ถ้าเอามีดไปสับตันเป็นเคล็ดแล้ว จะมีสูญ
(3) อุบายน, เล่ห์, กลเม็ด, เช่น รู้เคล็ด มีเคล็ด เคล็ดลับ
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2525, น. 194)

จริยธรรม - ethics

: (ดูจริยศาสตร์).

จริยธรรมโปรเตสแตนต์ - Protestant ethics

: ข้อประพฤติปฏิบัติตามหลักค่าสอนของศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ โดยมีการย้ำความจริงใจต่อพระเจ้าว่า หากมุชย์มีความจริงใจต่อพระเจ้าแล้ว สุามารถติดต่อกับพระเจ้าได้โดยไม่ต้องผ่านนักบวช ซึ่งเปรียบเสมือนคนกลางซึ่งคงข้ามกับค่าสอนของนิกายคาಥอลิก หลักค่าสอนตามจริยธรรมโปรเตสแตนต์จะเน้นความจำเป็นในการดำรงชีวิตเป็นสำคัญ ส่วนใหญ่จะก่อให้เกิดลักษณะธุรกิจขึ้น อันเริ่มจากลักษณะเจกบุคคลนิยม หรือเสรีนิยม อันเป็นหลักค่าสอนที่ส่งเสริมความสามารถเฉพาะตัวบุคคลของมนุษย์ จนกลายเป็นทุนนิยมในที่สุด (บ.ว.)

จริยศาสตร์ - ethics

: การศึกษาเกี่ยวกับคุณค่าและความสัมพันธ์ของคุณค่าที่มีต่อแบบอย่างการกระทำ และกำหนดการปฏิบัติ สังคมวิทยาส่วนที่ศึกษาเกี่ยวกับเจ้าตัว แรงบังคับทางสังคม การปรับตัวไม่เข้า ความเสียระบบ ปัญหาสังคม ขบวนการปฏิรูปและความก้าวหน้า ทางสังคม ก็อาจรวมอยู่ในขอบเขตของจริยศาสตร์ด้วย ถ้าใช้ได้ ๆ โดยไม่มีคำว่า เชิงสังคม ประกอบด้วยแล้ว จริยศาสตร์มักจะหมายถึงปรัชญาว่าด้วยความประพฤติที่ถือว่าถูกหรือผิด (ไม่เกี่ยวข้องกับความศักดิ์สิทธิ์ บ.ว.)

เจ้าตัว - mores

: หลักความประพฤติที่ถือกันว่าเป็นส่วนหนึ่งของบรรทัดฐานของสังคม และเป็นสิ่งส่งเสริมความมารุสัตว์และความสงบเรียบร้อยของสังคม เช่น ถูกต้องมีกตัญญูกตเวที ต่อพ่อแม่ เจ้าต้นที่ถือว่าเป็นพื้นฐานของศิลธรรม การฝ่าฝืนจะถูกลงโทษอย่างจริงจัง และรุนแรงกว่าการฝ่าฝืนแบบอย่างธรรมเนียมชาวบ้านทั่ว ๆ ไป

จิตชาตพิร่อง - mental defectiveness

: ลักษณะหนึ่งของจิตบกพร่อง (mental deficiency) โดยปกติคำนี้นำมาใช้ให้มีความหมายจำกัดถึงภาวะค่าบล็อก ที่บุคคลมีความสามารถตามกฎหมาย แต่มีความสามารถปัญญาอยู่ต่ำกว่าระดับปรกติเล็กน้อย ผลหารแสดงเชาว์ของบุคคลดังกล่าวเนื่องจากต้องใช้เวลา 70-79

จิตใจเอื้อสาธารณะ - public spirit

: ความสนใจในสวัสดิการชุมชน รวมทั้งการมีความเต็มใจที่จะให้บริการ และเต็มใจที่จะทำงานเพื่อสาธารณะประโยชน์

จิตสังคม - social mind

: มโนภาพที่นักสังคมวิทยานำเสนอใช้หมายถึงความแท้จริงของกลุ่ม ดูร์กheim นักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศส ผู้บุกเบิกวิชาสังคมวิทยาให้เป็นอิสระต่างไปจากวิชาจิตวิทยาในกลางพุทธศตวรรษที่ 25 ได้ย้ำความสำคัญของโน宴พน์ โดยถือว่ากลุ่มนี้ มีความแท้จริงของตนเอง มีความเป็นอยู่เป็นอิสระต่างหากจากบุคคลที่เป็นสมาชิก ดูร์กheim ถือว่าปราศจากการณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับกลุ่ม เช่น ขบวนธรรมเนียมประเพณี

มติดมากชน ความรู้สึกของมวลชนหรือฝูงชน เป็นข้อเท็จจริงทางสังคม (social fact) หรือสิ่งแทนร่วมกัน (collective representation) เกิดขึ้นเพื่อการกระทำการท่าระหว่าง กันทางสังคมในหมู่สมาชิก แต่เมื่อเกิดขึ้นแล้วปรากฏการณ์เหล่านี้ก็มีความเป็น เอกเทศ และมีอิทธิพลเหนือความรู้สึกและการกระทำการของสมาชิก การใช้คำ “จิตสังคม” ก็เพื่อย้ำความสำคัญของสังคมหรือกลุ่ม แต่อย่างไรก็ต้องพึงทันที่จะให้เกิดความเข้าใจ สับสน ทำให้เกิดความเข้าใจผิดว่า กลุ่มหรือสังคมมีชีวิตจิตใจของตนเองเช่นเดียว กับมนุษย์ นักสังคมวิทยาสมัยปัจจุบันจึงมักเลี่ยงการใช้ศัพท์นี้

จิโอฟาร์ซ - geophagy

: การกินดินเป็นอาหาร ประชาชนที่ยากจนอดอย่างอาหารอย่างมาก กินดินแทนอาหาร เป็นอาหาร เพื่อประทังความหิวโหย ดังเช่นชาวนาในครัวและแบบมา และจอร์เจีย ในสมัยหนึ่ง

เจตคติ, ท่าที, ทัศนคติ - attitude

: แนวโน้มที่บุคคลได้รับมาหรือเรียนรู้มา และถูกปฏิเสธอย่างในการแสดงปฏิกริยา สนับสนุนหรือเป็นปฏิปักษ์ต่อบางสิ่งบางอย่างหรือต่อบุคคลบางคน ท่าทีหรือทัศนคติ นี้เห็นได้จากพฤติกรรม ซึ่งอาจเป็นแบบเข้าสู่ (approach) หรือถอนตัวออก (withdrawal) ก็ได้ และด้วยเหตุนี้ วัตถุที่เป็นเป้าหมายของปฏิกริยาจึงอาจจะมีคุณค่าใน ทางบวกหรือลบก็ได้ในแง่ของแต่ละบุคคล

เจตภุต - soul - stuff

: อ่านใจลับหรือวิญญาณประจำตัวมนุษย์ หรือวัตถุอย่างใดอย่างหนึ่ง

ฉันทากคินิยม - favouritism

: การแสดงความสนใจพิเศษ ความเอ็นเอียง หรือความล้าเอียงของมาโดยเข้าข้าง บุคคล กลุ่ม ความคิดเห็น หรือการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งในเมื่อบุคคลต้องเลือกเอา ระหว่างสองอย่าง

โอกาส, โชคโอกาส - chance

: การอุบัติของปรากฏการณ์ในทางที่มนุษย์ไม่สามารถควบคุมหรือกำหนดได้

ชะตาनิยม, อัักษิพรมลิจิต - fatalism

: สักขินีเชื่อว่าบุคคลความมีท่าทีปล่อยให้เหตุการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นเอง ทั้งที่อาจจะถือเป็นเรื่องของความศักดิ์สิทธิ์หรือไม่ก็ได้ สักขินีเชื่อโดยปริยายหรือกล่าวอภิญญาอย่างชัดแจ้งว่า การควบคุมเหตุการณ์ต่าง ๆ ในบ้านปลายสุดแล้ว อยู่เหนือความพยายาม พยายาม การวางแผน หรือสัญเจตนา (volition) ของมนุษย์

ชั้นชั้นกรรมมาชีพ - proletariat

: ชั้นชั้นใหญ่ที่สุดในสังคมทุนนิยมในทุกภูมิสังคมของอาร์ล มาร์กซ์ ชั้นชั้นนี้ประกอบด้วยคนที่ใช้แรงกายเป็นหลักในการประกอบอาชีพตรงข้ามกับชั้นชั้นบูรช์ชั่วร์ ซึ่งมีอำนาจครอบงำในสังคมเนื่องจากเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์เครื่องมือที่ใช้ในการผลิต

เชิงพิธีการ - ceremonial

: มีคุณสมบัติของพิธีการ คำนึงถึงใช้กับการกระทำหรือสัญนิยมเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น การจับมือหรือการทักทายซึ่งจะไม่ได้ใช้คำว่าพิธีการ (ceremony) บางโอกาสที่ใช้เป็นคำนามมีความหมายเทียบเท่ากับคำว่า ceremony

เชิงอุดมคติ - idealistic

: (1) การแสดงความคิดหรือพฤติกรรมใด ๆ ของมา ในทางที่ส่อถึงความยึดมั่นหรือความพยายามกระทำการตามอุดมคติ เป็นการดินرنต่อสู้หรือเป็นการสร้างจินตนาการเพื่อให้เกิดภาวะของความสมมูลรณ์สูงสุด
(2) วัฒนธรรมแบบหนึ่งที่ยอมรับคุณค่าทั้งทางจิตใจและทางวัตถุ แต่ถือว่าคุณค่าทางวัตถุเป็นเพียงวิธีการไปสู่อุดมคติเท่านั้น วัฒนธรรมแบบนี้สนใจในการแปลงรูปที่เกิดขึ้น ทั้งในโลกที่ปรากฏให้เห็นภายนอกและในดับบุคคลแต่ละคน และเมื่อนองกับวัฒนธรรมแบบโนïคติ (ideational type) ทรงที่มีความสนใจในสิ่งที่อยู่ห่างไกล ยังยืนและเป็นเรื่องมูลฐาน เช่น ความยุติธรรมทางสังคมและความเท่าเทียมกัน

โชคด่าง - superstition

: (1) ความเชื่อเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ซึ่งขึ้นอยู่กับการประมวลหมายเหตุการณ์ทางด้านไสยศาสตร์ และลิกลับ และเป็นที่ยึดถือยอมรับกันอย่างกว้างขวางว่าเป็นจริง ทั้ง ๆ ที่ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่ประจักษ์ออกมานามธรรมมักเป็นเรื่อง

ที่ทรงข้ามเสนอ (Goerge A. Theodorson & Achilles G. Theodorson : *A Dictionary of Modern Sociology*, Barnes & Noble Books, 1979, p. 429)

(2) เป็นคำ 2 คำ รวมกัน คือ โชคกับสัง (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2525)

2.1 โชค น. สิ่งที่นำผลมาให้ โดยคาดหมายได้ยาก เช่น โชคดี โชคร้าย มักนิยมใช้ในทางดี เช่น นายแดงเป็นคนมีโชค (น. 275)

2.2 สัง น. เครื่องหมายที่ปรากฏให้เห็นอันเป็นผลร้ายหรือดี เช่น สังดี สังร้าย แต่มักนิยมใช้ในทางร้าย เช่น เข้าพูดเป็นสัง (น. 708)

taboo. สิ่งต้องห้าม - taboo

: การกำหนดห้ามไว้ ซึ่งจะยังผลให้ลงโทษได้โดยอัตโนมัติทันทีที่มีการละเมิด เป็นการกำหนดห้ามที่อาศัยพลังความคุมลงโทษด้วยอำนาจศักดิ์สิทธิ์ของศาสนารหรือไสยศาสตร์ และเป็นการควบคุมทางสังคมด้วยวิธีการให้กลัว เนื่องจากมีภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นจากอำนาจศักดิ์สิทธิ์ที่เกี่ยวข้องบังคับการกระทำนั้นอยู่ ทำให้ต้องปฏิบัติตามข้อห้ามนั้นอย่างเคร่งครัด

ทัศนคติ - (คุณคติ, ท่าที : attitude)

ท่าที - (คุณคติ, ทัศนคติ : attitude)

ทุนนิยม - capitalism

: ระบบเศรษฐกิจที่ทำให้เกิดรูปแบบซึ่งเป็นลักษณะของระบบทุนนิยมของประเทศที่เจริญก้าวหน้าทางอุดมสាលากรรม สถาบันชนบทที่เด่น ๆ มีดังนี้ (ก) บุคคล หุ้นส่วน และบรรษัท เป็นผู้มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินและทรัพยากรที่เป็นทุน (ข) การดำเนินงานด้วยการแข่งขัน เพื่อกำไรของผู้เป็นเจ้าของเป็นสำคัญ (ค) การกระตุ้นให้เกิดวิสาหกิจ (ง) การเพิ่มการต้นคิดประดิษฐ์ (จ) การปรับปรุงกรรมวิธีทางเทคนิค (ฉ) การคลัง มีลักษณะเป็นงานช้านัญพิเศษ (ช) มีการขยายการผลิตอย่างรวดเร็ว (ซ) มีการขยายการค้าแฝไปทั่วโลก (ญ) มีการรวมกันเป็นองค์การที่มีขนาดใหญ่และมีพลังเป็นจำนวนมากขึ้น ซึ่งทำให้เกิด (ญ) เอกชนควบคุมรัฐบาลได้บ้าง (ญ) ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำเป็นระยะ ๆ (ญ) องค์การแรงงานที่มีพลังเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งทำให้คนงานมีสถานภาพดีขึ้นและมีอิทธิพลด้วย

คำจำกัดความที่ตรงและแรงกว่าสำหรับคำทุนนิยม คือ สภาพที่ทุนมีฐานะสำคัญ
เหนือปัจจัยอื่น ๆ ในโครงสร้างธุรกิจ โดยไม่คำนึงถึงสาลักษณ์อื่นที่บังเอิญเกิดมี
หรือมีร่วมอยู่ ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่า ระบบเศรษฐกิจของสหภาพโซเวียตเป็นระบบ
ทุนนิยมได้เช่นเดียวกับของสหรัฐอเมริกา

เทพพยากรณ์, เทพผู้พยากรณ์ - oracle

: (คุณสถานเทพพยากรณ์)

เทวทัณฑ์ -

: น. อชา Zyanya Devata, เทวดาลงโทษ บางที่ประสังค์เอาผ้าผ่า

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2525, น. 404) หมายเอาประภากฎการณ์หรือ
เหตุการณ์ที่เป็นอันตรายอันเกิดขึ้นโดยไม่รู้สาเหตุ เช่น พ้าผ่า แผ่นดินถล่ม เช่น
เหตุการณ์ภูเขาไฟระเบิดที่ประเทศโคลัมเบีย, แผ่นดินถล่มที่เม็กซิโก เมื่อปี พ.ศ.
2528 เป็นต้น (ผู้เขียน)

เทวฤทธิ์ -

: น. คติแห่งธรรมชาติ ประการ คือ ชรา พยาธิ มรณะ (พจนานุกรมฯ, น. 404) ซึ่ง
เกิดขึ้นธรรมชาติแก่สรรพสัตว์ ที่ทุกคนต้องมี ต้องประสบ ที่เรียกว่า เวียนว่ายตาย
เกิด เป็นต้น

เทวธรรม -

: น. ธรรมสำหรับเทวดา

- ธรรมสำหรับทำบุคคลให้เป็นเทวดา คือ หิริและโอตตปปะ

(พจนานุกรมฯ, ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, น. 404)

เทวนิยม - (1) deism

: เชื่อว่ามีเทวดาประจำธรรมชาติ (สุชิพ บุญญาณุภาพ, ศาสนาเปรียบเทียบ, มหา-
วิทยาลัยรามคำแหง, 2528, น. 27)

: ความเชื่อในความมีอยู่แห่งพระเจ้าหรือเทวดา โดยไม่ต้องเชื่อในการแจ้งมาให้มนุษย์
ทราบผ่านผู้พยากรณ์หรือทุต (สุชิพ, (อ้างแล้ว), น. 28-29)

- (2) theism

- : 1. ลัทธิที่เชื่อว่ามีพระเจ้าผู้ทรงอำนาจอยู่ในทุกประองค์เดียว พระเจ้านั้น ทรงมีอำนาจครอบครองโลก และสามารถบันดาลความเป็นไปในโลก
(พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, น. 404)
- (2) เชื่อว่าพระเจ้าสร้างโลก (สุชีพ ปุณณานุภาพ (อ้างแล้ว), น. 26)

เทวรูป -

- : น. รูปเทพเจ้าหรือเทวดาที่เคารพนับถือ (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, น. 404) ปรากฏในรูปเคารพหรือตัวแทนความเคารพ (ปรากฏในรูป ปฏิมาของมนุษย์)

เทวโลก - god world

- : น. ภูมิเป็นที่สถิตของเทวดา (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, น. 404) ภูมิ เป็นที่สถิตวิญญาณของผู้บำเพ็ญคุณความดีภายหลังตาย (บ.ว.)

เทววิทยา - theology

- : น. วิชาความด้วยพระเจ้า และความสัมพันธ์ระหว่างพระเจ้ากับโลก (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, น. 404)

เทวสถาน - shrine

- : น. - สถานที่เชื่อว่าเป็นที่ประทับ หรือสิงสถิตของเทพเจ้าหรือเทวดา
- ที่ประดิษฐานเทวรูป
(พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, น. 404)

เทวคาห - spirit house

- : น. ศาลาพระภูมิ, ศาลาเจ้า
เทوارัณ্য (ส.), น. สวนสวรรค์
เทวาวาส (ส.) น. ที่ซึ่งสมมติว่าเป็นที่อยู่ของเทวดา
(พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, น. 404)

เทวธิปไตย - theocracy

: ระบบการปกครองซึ่งพระ ในฐานะที่เป็นตัวแทนของพระผู้เป็นเจ้า เป็นผู้มีอำนาจสูงสุด

โภเก็ม - totem

: สัตว์ พืช หรือวัตถุตามธรรมชาติ จะเป็นชนิดใดก็ได้ ที่กลุ่มชนซึ่งสืบสายโลหิตเดียวกัน ใช้เป็นซื่อของกลุ่มของตน สมาชิกของกลุ่มชนนี้จะรู้สึกมีความสัมพันธ์ และแสดงท่าที่ เป็นพิเศษกับสัตว์ พืช หรือวัตถุตามธรรมชาติที่ถือว่าเป็นโภเก็มนั้น

ธรรมชาตินิยม - naturism

: ระบบความเชื่อที่ผูกพันอยู่กับธรรมชาติ โดยเชื่อว่าในธรรมชาติมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ ปรากฏในรูปของสภาวะเหนือนธรรมชาติสิ่งสักดิ์สิทธิ์ (บ.ว.)

ธรรมเนียม - custom

: แบบอย่างพฤติกรรมที่สังคมกำหนดไว้แล้วสืบทอดกันมาด้วยประเพณี และถ้ามีการ ละเมิดก็จะถูกบังคับด้วยการที่สังคมไม่เห็นชอบด้วย ธรรมเนียมนี้ไม่มีการสนับสนุน ช่วยบังคับจากรัฐ เมื่อนอย่างด้วยกฎหมาย และไม่มีการอนุมัติหรือลงโทษเด็ดขาด อย่างจริง ธรรมเนียม ไม่มีน้ำหนักการยอมรับแน่นอนเท่าสถาบัน แต่มีความหมาย ความสำคัญมากกว่าสมัยนิยมหรือความเคยชินปฏิบัติตามสัญนิยม

ชาตุประกอบโชคบังเอญ - aleatory element

: ชาตุประกอบในชีวิต ซึ่งไม่อาจอธิบายหรือทำนายได้

นอกข่ายคือธรรม - amoral : (ดูในขาดความรู้สึกดีชั่ว)

นิกาย - denomination

: กลุ่มศาสนิกชนที่สังคมยอมรับกันแล้ว กลุ่มศาสนิกชนที่เกิดใหม่มักมีลักษณะเป็น ตนเองลัทธินิยม (sect) ที่แยกตัวออกจาก และในระยะแรกมักจะมีการขัดแย้งกับกลุ่ม ศาสนิกชนอื่น ๆ เมื่อผ่านระยะนี้ไปแล้วจึงจะมีลักษณะเป็นนิกาย (ดูในลัทธินิยม) ประกอบ)

นิพพาน - nirvana

: ในพระพุทธศาสนา คำว่า นิพพาน แปลตามรูปศัพท์ว่า “ดับสนิท” หมายถึงสภาวะแห่งจิตที่หลุดพ้นจากกิเลส ได้อย่างสิ้นเชิง ผู้ที่บรรลุถึงนิพพานแล้ว จะไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป นิพพานนับว่าเป็นจุดหมายปลายทางของพุทธศาสนา

นิมิต - 兆 - omen

: ปรากฏการณ์ใด ๆ ก็ตาม ที่เชื่อว่ามีพลังเหนือธรรมชาติมาดลบันดาลให้เกิดขึ้น และถือกันว่าเป็นเครื่องบอกให้รู้ล่วงหน้าถึงสิ่งที่จะอุบัติขึ้นในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นไปในทางดีหรือร้ายก็ตาม

นิมิตโชคทาง - augury

: การหยั่งรู้ โดยอาศัยจลาจลหรือใช้ฤกษ์ เช่น การสังเกตดูจากการบินของนกเป็นต้น

นิโยก - niyoga

: งานหรือหน้าที่ที่ได้รับแต่งตั้ง โดยเฉพาะหมายถึงการแต่งตั้งนองชาย หรือญาติสนิทของสามีที่ด้วยให้แต่งงานกับภรรยาของชายนั้น ในเมื่อหญิงนั้นไม่มีบุตร

บรรทัดฐาน - ปรกติวิสัย - norm

: มาตรฐานหรือหลักเกณฑ์แห่งความประพฤติ หรือแบบพุทธกรรมปรกติวิสัยที่ก่อให้เกิดหวังให้สามารถนำไปสู่ความสงบสุข

บรรทัดฐานทางสังคม - social norm

: แนวทางหรือวิถีทางของการกระทำหรือความประพฤติเฉพาะอย่าง ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทางสังคม ตามความคาดหมายของกลุ่ม หรือความค่านิยมของสังคมนั้น ๆ

บังพารานียกรรม - banishment

: (ถูกการอุ่นหัว)

บุญบารมี - charisma

: (1) ทฤษฎีทางใจ เป็นศัพท์ใช้กันมานานแล้วในหนังสือทางเทววิทยา และในประวัติของนิกายศาสนา มักซ์ เวเบอร์ (Max Weber) เป็นผู้นำเข้ามาใช้กับทฤษฎีสังคมวิทยา โดยให้เป็นค่าที่หมายถึงคุณความดีพิเศษ ความนิมนานา อัจฉริยภาพ หรืออำนาจ

ในบุคคลใดบุคคลหนึ่ง คุณภาพอันพิเศษนี้อาจเป็นมูลฐานของอิทธิพลของบุคคลที่ถือกันว่าเป็นผู้วิเศษ หรือมีอำนาจศักดิ์สิทธิ์ จนได้รับยกย่องให้เป็นหัวหน้า ผู้นำ สาวก หรือศาสดาพยากรณ์ (Prophets) ตลอดจนผู้ก่อตั้งศาสนา บุญการมีจะเป็นรากฐานของขบวนการมวลชนต่าง ๆ ทั้งหมด ทั้งนี้น้อมมาจากบุคลิกภาพเชิงสร้างสรรค์ของผู้นำซึ่งดึงดูดผู้เลื่อมใส

(2) ในด้านมนุษยวิทยา หมายถึง อำนาจหน้าที่หรืออำนาจในการเปลี่ยนแปลงประเพณี หรือภูมิปัญญา โดยอาศัยความศักดิ์สิทธิ์ของตำแหน่งและคุณสมบัติ เช่น พระมหากษัตริย์หรือเมสไชอห์ (messiah) หรือคุณสมบัติของตำแหน่งหัวหน้าที่สามารถยึดเหนี่ยวจิตใจของมวลชนไว้ได้

แบบชนิดวัฒนธรรม - culture type

: ยอดรวมของลักษณะและคุณค่าทั้งมวลที่สังคมถือว่าถูกต้องและใช้อยู่ในทางเดิน ๆ

แบบอย่างวัฒนธรรม - culture pattern

: รูปการจัด หรือรูปลักษณ์ ของลักษณะการวัฒนธรรมและหน่วยเชิงช้อนวัฒนธรรม ที่รวมกันเป็นวัฒนธรรมหนึ่งในขณะเดียวกัน

โบสถ์, วัด, องค์กรศาสนา - church

: (คุณณะสงฆ์)

ปรกติวิสัย - norm

: (คุบระทัดฐาน)

ประเพณี - tradition

: วัฒนธรรมในส่วนที่ไม่ใช่วัตถุ ซึ่งสั่งสมและสืบท่องจากอดีต และถือว่ามีความหมายสำคัญ เพราะได้ปฏิบัติกันมานานแล้ว

ประเพณีของกลุ่ม - group tradition

: วัฒนธรรมของกลุ่มในส่วนที่เกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิด ซึ่งเป็นมรดกทอดมายจากอดีต คนรุ่นอาชูหนึ่งจะสั่งสอนคนรุ่นอาชูต่อไปให้มีความรู้สึกนึกคิดทำนองเดียวกับตน

สิ่งที่สืบท่องกันมา รวมความเชื่อ ศิลธรรม ทัศนคติ ภูณค่า ความรู้สึก วิธีคิด และ วิธีการกระทำ

ประเพณีพותดัชช - potlatch

: ประเพณีที่ปฏิบัติกันอยู่ในหมู่ชนเผ่าอินเดียนแดงทางฝั่งมหาสมุทรแปซิฟิกตอนเหนือ ในบริวารเมริกาเหนือ ในประเพณีจะมีการกินเลี้ยง ทุ่มเท แจก หรือทำลายทรัพย์สิน อย่างไม่เสียดาย เพื่อแสดงหรือรักษาสภาพทางสังคมของเจ้าของ

ปุราณ - myth

: (ถุความเชื่อปรัมปรา)

ผีประจำตัว - spirit helper

: ผีที่ให้ความคุ้มครอง หรือผีที่รักษาบ้านคือ

ผีทางศาสนา - spirit

: วิญญาณที่ล่องลอยหรือสถิตอยู่ในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือหมายถึง สิ่งเหนือธรรมชาติ แต่เพื่อให้มีความแน่นอนในการวิชาการ จึงมักจะใช้หมายถึงสิ่งเหนือธรรมชาติหรือ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอำนาจและสถานภาพต่ำกว่าเทพเจ้า แต่ก็เหนือกว่ามนุษย์ธรรมชาติ สิ่งเหนือธรรมชาตินี้อาจจะเป็นภูตผี เทพารักษ์ พราภูมิเจ้าที่ ผีสง่าง พางไม้ หรือ เทวดาอื่น ๆ

พิชาน - consciousness

: (ถุความสำนึก)

พิธี - rite

: การกระทำอย่างเป็นรูปแบบพิธีกรรมหรือตามสัญนิยม โดยเฉพาะที่เป็นเรื่องทาง ศาสนา ไสยศาสตร์ หรือมา咽การ

พิธีกรรม - ritual

: แบบอย่างของพฤติกรรมที่กำหนดไว้ด้วยกฎหมายหรือธรรมเนียมประเพณีให้กระทำ และเพื่อให้มีความชัดเจน ตั้งคณแบบตั้งเติมจึงมักถือว่าพิธีกรรม ถ้าทำอย่างถูกต้อง

เครื่องครัด ก็จะเป็นที่พ่อใจของเทพเจ้า ถ้าทำผิดพลาดหรือไม่ทำ เนื้องบนก็จะลงโทษ พิธีกรรมในสังคมปัจจุบันมักถือเป็นเรื่องสำคัญ เมื่อเกี่ยวกับกิจกรรมทางศาสนา หรือของสมาคมลับ และโอกาสงานสังคมอย่างเป็นรูปแบบพิธีทั้งหลาย พิธีกรรม กระทำในวาระรับสมາชิกใหม่ หรือแนะนำสมາชิกหรือในวาระรับตำแหน่ง และพิธีกรรม อาจปรากฏในรูปลักษณะของการเดินรำทำเพลง การเลี้ยง การสังเวย ฯลฯ ส่วน ประกอบของพิธีกรรมอาจมีทั้งการสาด การขับร้อง กิริยาท่าทางถูกนั้นเดินเหิน การแห่แห่น พร้อมอุปกรณ์เครื่องยศ และสัญลักษณ์ต่าง ๆ

พิธีกรรมนิยม - ritualism

: ความนิยมยึดมั่นในการปฏิบัติพิธีกรรม ความนิยมเช่นนี้มักปรากฏในองค์กรทางศาสนา สมาคม วงการทหาร และกลุ่มสังคมอื่น ๆ ที่วางระเบียบอย่างเป็นทางการ

พิธีการ - ceremony

: แบบอย่างพฤติกรรมที่รับรองกัน และปฏิบัติتكทอดกันมาเป็นมรดกวัฒนธรรม มี จุดมุ่งหมายแน่นอน เกี่ยวข้องกับแต่ต่าง ๆ ของบุคคล ของเหตุการณ์ หรือของคุณค่า เฉพาะพิเศษอย่างโดยอย่างหนึ่ง โดยทั่วไปมักสอนความมุ่งประสงค์ทางศาสนา

พิธีการเกิด - birth rites

: พิธีที่ทำกันเวลาเด็กแรกเกิดตามประเพณีดั้งเดิมของหลายสังคม มีจุดประสงค์เพื่อ ชำระล้างราศีในการคลอดให้หมดสิ้นไปจากการดาและบุตร เพื่อปกป้องตุ่มครอง ทารกจากภัยผีปีศาจ และเพื่อให้ทารกมีกำลังวังชาแข็งแรง (ถือการทำให้บริสุทธิ์ ประกอบ)

พิธีทำให้บริสุทธิ์ - purification rites

: พิธีในหลายเผ่าชน เพื่อทำให้มารดาและบุตรสะอาดบริสุทธิ์จากสิ่งไม่ควรในการ คลอด ในบางสังคมหรือบางวัฒนธรรม มนุษย์มีความหวาดกลัวการตั้งครรภ์และ การคลอดบุตร ซึ่งเป็นเรื่องเล็กบัน มีความเชื่อว่าหฤ倩มีครรภ์เป็นบุคคลผิดปกติ และ สามารถนำภัยพิบัติมาสู่ชุมชนได้ จึงต้องมีการควบคุมและข้อห้ามต่าง ๆ ถึงขนาด บังคับให้ไปอยู่ตามลำพังแยกจากครอบครัวของตัวเองก็มี เมื่อคลอดแล้วทั้งมารดา และบุตรอาจถูกกักตัวไว้ให้ผ่านพิธีกรรมทำให้บริสุทธิ์เสียก่อน โดยปกติแล้วจะ

ต้องทำพิธีทำลายสายสะเดือของทารกเพื่อบัดเบี้ยอันตรายที่จะมีได้ (ฤพิธีการเกิด ประกอบ)

พิธีบุพกิจ, พิธีแรกรับ - Initiation rites

: พิธีที่กระทำเพื่อรับบุคคลเข้าสู่สถานภาพใหม่ เช่น จากเด็กเป็นผู้ใหญ่ หรือเพื่อรับเป็นสมาชิกของสมาคมลับ กลุ่มอายุ ลักษณะ หรือพรรคร่วมสมาคมใดสมาคมหนึ่ง ในพิธีเช่นนี้มักมีการกระทำการทางไสยศาสตร์ป้อนผู้ด้วย

พิธีผ่านภาวะ - rites of passage

: พิธีที่กระทำในโอกาสสำคัญต่าง ๆ ของชีวิต หรือในช่วงระยะเวลาที่ผ่านพ้นจากสถานภาพหนึ่งไปสู่อีกสถานภาพหนึ่ง เช่น ตอนเกิด ตอนเข้าวัยรุ่น ตอนแต่งงาน และตอนตาย

พิธีแรกรับ - initiation rite (ฤพิธีบุพกิจ)

พิธีวัยแรกรุ่น - puberty rites

: พิธีที่กระทำเวลาที่หนุ่มสาวเริ่มเข้าวัยรุ่น เพื่อแสดงว่าเข้าสู่สถานภาพเป็นผู้ใหญ่ หรือพร้อมจะสมรสได้ ในหมู่ชนบ้างพวกริบินี้มักมีการแยกบุคคลให้ออกไปอยู่จำพังชั่วคราวนอกสังคม มีข้อห้ามประเทกอาหาร มีการทราบมาก ให้การอบรมสั่งสอนเรื่องศีลธรรม และให้เครื่องหมายเครื่องประดับบางอย่างที่เห็นได้เพื่อแสดงสถานภาพใหม่ (ฤพิธีบุพกิจและพิธีผ่านภาวะประกอบ)

พิธีศพ - funeral

: พิธีกรรมที่ทำก่อนและระหว่างการทำจัดศพของผู้ตาย (ฤคำการฝังศพ การกำจัดศพ และพิธีผ่านภาวะ ประกอบ)

แพะรับบาป - scapegoat

: เป็นวิธีการโynความผิดให้ผู้อื่น ผู้ได้รับความผิดจึงอยู่ในฐานะเป็นแพะรับบาป เป็นคำพังเพยที่นำมาจากติดความเชื่อในศาสนาพราหมณ์เกี่ยวกับการฆ่าแพะนำชาญญ แด่เทพเจ้าผู้มีศักดิ์เพื่อถ่ายทอดความผิดที่มีอยู่ เมื่อฆ่าแพะนำชาญญแล้ว ถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ดังนั้น คำว่า “แพะรับบาป” จึงเป็นคำที่มนุษย์นำมาใช้ในลักษณะปัด

ความผิดให้ผู้อื่น เพื่อความบริสุทธิ์ของตนเอง (บ.ร.)

เพ่องฝัน - day dream

: ความคิดในระหว่างที่ยังตื่นอยู่ เกิดเป็นภาพติดต่อกันเป็นกระบวนการ ๆ โดยปราศจาก การควบคุม และมักจะมีลักษณะเป็นภาพความคิดเกี่ยวกับการผจญภัย

ภูต - daimon

: สิ่งนอกเหนือธรรมชาติซึ่งไม่ใช่วิญญาณหรือผี มีฐานะระหว่างคนกับเทวดา

ภูตผีที่เลี้ยงไว้ - familiar spirit

: ภูตผีเทวดาที่คุ้มครองมนุษย์ เช่น ผีบ้านผีเรือน พระภูมิเจ้าที่ หรืออาจจะหมายถึง ภูตผีที่นักทำคุณไสยเลี้ยงเอาไว้

ภูตโลก, โลกผี - spirit world

: แดนที่เชื่อกันว่าเป็นที่อยู่อาศัยของภูตผีหรือวิญญาณที่ออกจากร่างคนตายไปแล้ว

ภูตวิทยา - demonology

: การศึกษาเกี่ยวกับคติภูตผีย่างเป็นระบบ

มนตร์ - spell

: สูตรหรือถ้อยคำที่เปล่งออกมากโดยเชื่อว่าสามารถทำให้เกิดผลตามที่ต้องการ การใช้มนตร์เป็นเรื่องของความเชื่อทางไสยศาสตร์

มโนธรรม - conscience

: การควบคุมภายในจิตใจของบุคคล เป็นระบบความคิดและความรู้สึกซึ้งช่วยบุคคล ในการตัดสินว่าการกระทำการอะไร อะไรผิด อะไรควรทำ และอะไรไม่ควรทำ ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เผชิญหน้า กล่าวได้ว่า มโนธรรมเป็นธรรมประจำใจ ของบุคคล

มโนภาพ - concept : (ดูความคิดรวบยอด)

mana - mana

: เป็นคำพื้นเมืองของชาวเกาะทะเลได้ หมายถึงอิทธิอำนาจหรือพลังลึกลับเหนือธรรมชาติที่ไม่มีรูปร่างด้วยตน และไม่ได้มาจากการที่มีด้วยตนเหนือธรรมชาติใดๆ โดยชาวเกาะทะเลให้นิยามว่า mana คือสิ่งที่บันดาลโชคดี หรือเป็นคุณสมบัติที่ศรีษะในสิ่งของและสิ่งมีชีวิต และเป็นสิ่งที่ทำให้มายาการมีประสิทธิผล

มนุษยรูปนิยม - anthropomorphism

: ความคิดเชิงศาสนาที่เอาคุณสมบัติทั้งทางร่างกายและจิตใจของมนุษย์ไปใส่ให้พระเจ้า

มานेस - manes

: เป็นคำภาษาลาติน หมายถึง ผี หรือวิญญาณของผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว

มายาการ, มนิยิก - magic

: ความเชื่อและการปฏิบัติที่มุ่งให้เกิดผลด้วยการบังคับพลังหรืออำนาจเหนือธรรมชาติ เช่น ด้วยการใช้ของขลัง พิธีกรรม ด้วยอาสาพหลักลั่น เช่น การทำเสน่ห์ยาแฟด หรือหลักการเกียยวโยงของความคิด เช่น การผสัจจ์ผังรอยโดยใช้รูปแทนด้วย หรือปลูกต้นมะยมไว้หน้าบ้าน เพื่อให้เกิดความนิยมตามเสียงที่พ้องกัน

มายาการต่างกับศาสนา (ในความหมายของ religion) ตรงที่ไม่มีการสังเวย บูชา หรือมีนัยที่สูง และต่างกับวิทยาศาสตร์ ซึ่งวิรพันจากมายาการด้วยการแก้ไข และขัดเกลาให้ประณีตขึ้น ตรงที่มายาการมีลักษณะที่หลงผิด ในคุณสมบัติที่แท้จริง ของธรรมชาติ มายาการที่มุ่งให้เกิดผลร้ายแก่ผู้อื่น เรียกว่า มายาการดำ (Black magic)

มายาการภาคภูมิ, มนิยิกภาคภูมิ - exuvial magic

: มายาการติดต่อแบบหนึ่ง ซึ่งมาจากภูมิหรือเศษของร่างกายส่วนใดส่วนหนึ่ง เช่น เศษผม เศษเล็บของผู้รู้จะกระทำหรือผู้กระทำนั้นมาประโคนพิธี เมื่อทำอาถรรพ์ เข้าที่หากภูมินั้นก็จะบังกิดผลแก่บุคคลที่เป็นเป้าหมาย

มายาการติดต่อ, มนิยิกติดต่อ - contagious magic

: มายาการที่ใช้หลักข้อสมมติว่าของซึ่งครั้งหนึ่งเคยติดต่อสัมผัสถกันมา เมื่อแยกจาก

กันแล้วก็ยังมีผลต่อกันอยู่ ตัวอย่างเช่น เรายาทำร้ายบุคคลนึงได้ด้วยการทำพิธีกรรมต่อเสื้อผ้า ของใช้ หรืออาหารที่กินเหลือของบุคคลนั้น

มายากลเดียนแบบ, มายิกเดียนแบบ - imitative magic

: มายากลใช้ข้อสมมติว่าของที่เหมือนกันย่อมมีผลต่อกันได้ ตัวอย่างเช่น เรายาทำร้ายบุคคลได้ด้วยการทำร้ายรูปจำลองของบุคคลนั้น

ไม่มีตัวหนังสือใช้ - non-literate

: ลักษณะของเผ่าชนกลุ่มนึงหรือวัฒนธรรมหนึ่งที่ไม่มีตัวหนังสือใช้ กล่าวคือ ไม่มีภาษาเขียน คำนี้มักนิยมใช้มากกว่าคำว่า ชนตั้งเดิม (primitive) และก่อนมีตัวหนังสือใช้ (preliterate) ทั้งนี้ เพราะไม่ได้มีความหมายในการระบุระดับก่อนประวัติศาสตร์ หรือลำดับการพัฒนา หรือความก้าวหน้าของวัฒนธรรมอย่างใด ๆ ทั้งสิ้น อนึ่ง คำนี้ยังต่างกับคำว่า ไม่รู้หนังสือ (illiterate) ซึ่งหมายถึงบุคคลผู้ไม่รู้หนังสือ ที่มีอยู่ในวัฒนธรรมที่มีตัวหนังสือ

รอยสัก - tattoo

: รอยหรือลวดลายที่ใช้เข็มหรือวัตถุแหลม ๆ สักผึ้งลงไปใต้ผิวหนังให้เป็นรอยหรือลวดลายติดแน่นอยู่บนผิว การสักนี้อาจทำขึ้นเพื่อความสวยงาม หรืออาจใช้เป็นยันต์คุ้มภัยอันตรายด้วยก็ได้ คำเทียบเทียงกันคือ scarification ซึ่งเป็นการกรีดผิวหนังให้เป็นแผลเป็น

ระเบียบศีลธรรม - moral order

: บรรทัดฐานและค่านิยมทั้งหลายที่สามารถใช้ในกลุ่มร่วมกันกำหนดขึ้น เป็นระบบควบคุมพฤติกรรมของบุคคลในสังคม เพื่อที่จะทำให้สังคมบรรลุถึงความต้องการจำเป็น และคุณค่าสูงสุดที่สังคมปรารถนา

ระเบียบสังคม - social order

: แบบอย่างที่ค่อนข้างคงที่ อันเป็นผลมาจากการกระทำระหว่างกันทางสังคม ระเบียบสังคมเป็นเครื่องกำหนดให้ส่วนต่าง ๆ ในโครงสร้างสังคมดำเนินไปตามหน้าที่และมีความสัมพันธ์กัน เพื่อประโยชน์ของสังคมนั้น ๆ

รูปบุชา - idol

: รูปหรือสิ่งก่อเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ เชื่อกันว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์สิงหรือประทับอยู่ในรูปหรือสิ่งนั้น ๆ และจะมีการประกอบพิธีกรรม เช่น สร้างหรือบูชา

เรียก, ทรง - calling

: เป็นคำที่ปรากฏบ่อย ๆ ในพระคัมภีร์ ซึ่งใช้เน้นถึงการที่มีผู้หนึ่งผู้ใดที่มีอำนาจได้สั่งให้มาหรือเรียกนั้นเอง โดยเฉพาะคือพระผู้เป็นเจ้าผู้มีอำนาจที่จะทรงสั่งหรือเรียกได้ เพื่อให้กระทำการกิจสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือที่จะให้รับหน้าที่ดำเนินงานหนึ่งดำเนินได้ ก็ได้ คำนี้อาจจะมีความหมายอย่างหนึ่งอย่างใดใน 4 ประการนี้ก็ได้ คือ 1. คือการที่จะถูลขอเพื่อร้องเรียนต่อพระผู้เป็นเจ้าหรือในการอธิษฐาน (เยเรมีห์ 33 : 3) 2. คือการร้องเรียกให้เข้าเฝ้า หรือการที่ทรงแต่งตั้งให้ได้รับหน้าที่ (เยเรมีห์ 11 : 5) 3. คือการที่พระเจ้าทรงเรียกชื่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือชื่อบุคคลหนึ่งบุคคลใด (ปฐมกาล 1 : 5) 4. คือการเรียกร้องมนุษย์ หรือผู้คนมารับความรอดโดยทางพระคริสต์ ความหมายตามนัยทั้ง 4 นี้คือการทรงเรียกของพระเจ้า โดยทางพระวิญญาณบริสุทธิ์และเป็นสิ่งบริสุทธิ์สิ่งสูงแห่งสรรรค์ (อีบูร 3 : 1) (พิชณ อรรถกิจญ์ : ศัพทานุกรมพระคัมภีร์ เล่ม 3, กรุงเทพฯ สุริยนารถ, 2514, น. 122-123)

โรคระบาด, การระบาด - epidemic

: (1) ที่เกี่ยวกับโรค หมายถึง การแพร่โรคไปอย่างรวดเร็วในหมู่ประชากรและกระแทบกระเทือนคนจำนวนมากทันที ในช่วงเวลาอันจำกัด
(2) ในด้านปราการการณ์ทางจิตวิทยา และสังคมวิทยา หมายถึง การแพร่ไปอย่างรวดเร็วในหมู่ประชากร เช่น ความกลัวที่ระบาดไปทั่วหรือการระบาดของอัต-วินิบาตกรรม
(3) ภาวะที่เชื้อโรค ความคิดเห็น หรืออารมณ์สะเทือนใจแพร่ออกไป โดยการติดต่อจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง ผลที่อาจเกิดขึ้น คือ ภาวะฉุกเฉิน เช่น ในการรณรงค์การระบาดของพาหะโรค ส่วนการระบาดทางสังคมนั้น อาจจะเกี่ยวกับการแพร่คดีนิยมเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ในระยะที่ไม่สงบ ซึ่งอาจจะยังผลให้แบบอย่างชีวิตที่เป็นอยู่ตามปกติต้องถูกกระบวนการกระเทือนหรือบันป่วนไป

ลักษณะ, อัตลักษณ์ - character

- :(1) คุณภาพ ลักษณะการ คุณสมบัติ หรือลักษณะซึ่งเป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึง ลักษณะที่เป็นสารัตถะสำคัญของบุคคลหนึ่งหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
- (2) ในด้านที่เป็นคุณสมบัติทางศิลธรรม หมายถึงการจัดระเบียบลักษณะการ ทัศนคติและนิสัย ให้เป็นไปตามมาตรฐานความประพฤติที่มุ่งประสงค์
- (3) ระบบชีวิตของบุคคลหนึ่งซึ่งประกอบด้วยเหตุจูงใจ ทัศนคติ นิสัย อารมณ์ สะเทือนใจ อุดมคติ และคุณค่า อันเป็นตัวกำหนดให้บุคคลเลือกทางปฏิบัติใน สถานการณ์หนึ่ง ๆ

ลักษณะ - doctrine

- : หลักนิยมของปัจจุบันหนึ่งของวิถีชีวิต หรือของศาสนาไดศานาหนึ่ง หรือ หมายถึงหลักที่คณะลักษณิยม หรือกลุ่มไดกุ่มหนึ่งใช้กำหนดระเบียบความประพฤติ ของสมาชิก

ลักษณ์อิฐ - eidolism

- : ความเชื่อที่เกี่ยวกับวิญญาณที่ออกจากร่างกายไปแล้วหรือผี ลักษณ์อิฐแตกต่างอย่าง ชัดเจนกับคติอิฐศาสนาเทวดา ซึ่งเชื่อว่าสิ่งทั้งหลายไม่ว่ามีชีวิตหรือไม่มีกิริยา ย่อมมี วิญญาณที่มีตัวตนสถิตอยู่

ลักษณิยม - creed

- : ความเชื่อที่ระบุไว้ชัดเจนแน่นอน เป็นลักษณะของกลุ่มศาสนาของตะวันตก โดยเฉพาะ

ลักษณิยมสิ่งลึบ - occultism

- : ความเชื่อถือในสิ่งเหนือธรรมชาติ หรือลักษณิยมในเรื่องลึกลับ เกี่ยวกับความ เชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ

ลักษณชา - cult

- : องค์พิธีกรรมและการปฏิบัติทางศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการบูชา หรือการเอาใจ เทพเจ้าหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ

ลักษณะบรรพบุรุษ - ancestor cult

: การปฏิบัติพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบูชาสังเวยบรรพบุรุษที่ส่วงลับไปแล้ว

ลักษณะผี - ghost cult

: การปฏิบัติพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเอาใจผีหรือหลักเลี้ยงผี

ลักษณะวีรบุรุษ - hero cult

: ลักษณะบูชาวีรบุรุษที่ส่วงลับไปแล้ว

ลักษณะความอิจิต - fatalism : (ฤทธิ์ตามนิยม)

ลักษณะเสรีนิยม - liberalism

: ในสหราชอาณาจักรมาถึงทศวรรษที่ 30 ของการเมืองที่ต้องการให้สวัสดิการในด้านต่าง ๆ มีเพิ่มขึ้นและกระจายไปยังคนทุกกลุ่มอย่างทั่วถึง บุคคลเหล่านี้จะยึดมั่นในคุณค่าของประชาธิปไตยทั้งในคำพูดและการกระทำ เช่น ต้องการให้เกิดเสรีภาพและความเท่าเทียมกันตามกฎหมายอย่างแท้จริง เสรีนิยมส่งเสริมการเมืองจากวังมังนติ ปราศจากอุดมไม่ยึดมั่นในสมมติฐานซึ่งมืออยู่เป็นประเพณีและอาจจะผิดพลาด (เช่น สมมติฐานที่ว่าคนผิดต้องได้รับโทษไม่ได้) ในทางการเมือง บุคคลที่ยึดเสรีนิยมจะเห็นด้วยกับการขยายสิทธิความเป็นพลเมืองแก่คนกลุ่มน้อยนอกจากกลุ่มผิวขาว เห็นด้วยกับการขยายโควต้าการค่าแรง ฯ ที่เกี่ยวกับสวัสดิการสังคม ส่งเสริมสิทธิของสหภาพแรงงาน การช่วยเหลือคนจนและคนกลุ่มน้อยโดยทั่วไป ฯลฯ อย่างไรก็เดินนโยบาย ก้าวหน้าของเสรีนิยมไม่หมายถึงการส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงแบบถอน根柢ถอนโคนในโครงสร้างของสังคม

ในยุโรป เสรีนิยม หมายถึง ลักษณะเศรษฐกิจ สังคม ที่ต้องการให้รัฐบาลเข้าไปบุ่งเบิกความคุณการดำเนินการทางเศรษฐกิจและการดำเนินชีวิตโดยทั่วไปของเอกชนน้อยที่สุด

ดาง - omen : (ฤทธิ์นิมิต)

โลกผี - spirit world : (ฤทธิ์โลก)

วรรณะ - caste

- : (1) ชาติชน ของชนในสังคมอินดู ซึ่งได้มาตามกำเนิดและการสืบสกุล แบ่งเป็น วรรณะใหญ่ ๆ 4 วรรณะ ตามหน้าที่การงาน คือ พราหมณ์ ทำหน้าที่ทางศาสนา กษัตริย์ ทำหน้าที่รบและปกครอง แพศย์ ทำหน้าที่ค้าขายและเกษตรกรรม สุกร ทำหน้าที่ทางช่างฝีมือและรับใช้
- (2) สถานะทางสังคมของชาวอินดูที่ได้มาจากระบบวรรณะ ทำให้ชนวรรณะ เดียวกันยอมรับกัน และให้มีสิทธิทางสังคมเสมอ กัน
- (3) ระบบหรือหลักเกณฑ์การแบ่งวรรณะของคนในสังคม

วัฎจักรสถาบัน - institutional cycle

: วัฎจักรชีวิตแบบฉบับของสถาบัน ซึ่งอาจแบ่งการจัดและการเจริญของสถาบันได้ เป็น 4 ช่วงระยะ คือ (ก) การเริ่มต้นขององค์การ (ข) การดำเนินงานอย่างมีประสิทธิผล (ค) การทำงานติดในการอนุของแบบพิชี และ (ง) การเสียระเบียบขององค์การ เมื่อถึงช่วงสุดท้าย องค์การหรือสถาบันนั้นอาจเสื่อมหรือถูกทำลายไป หรือมีฉะนั้น ก็ต้องมีการปฏิรูปกันข่านในที่ เพื่อให้มีชีวิตอยู่ได้ต่อไปในสภาพการณ์ใหม่

วัฒนธรรม - culture

: เป็นชื่อร่วมสำหรับแบบอย่างของพฤติกรรมทั้งหลายที่ได้มาทางสังคม และที่ถ่ายทอด กันไปทางสังคมโดยอาศัยสัญลักษณ์ วัฒนธรรมจึงเป็นชื่อสำหรับสัมฤทธิผลที่เด่นชัด ทั้งหมดของกลุ่มนุษย์ รวมสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ เช่น ภาษา การทำเครื่องมือ อุตสาหกรรม ศิลปะ วิทยาศาสตร์ กกฎหมาย การปกครอง ศิลธรรม และศาสนา กับรวม ถึงอุปกรณ์ที่เป็นวัตถุหรือสิ่งประดิษฐ์ ซึ่งแสดงรูปแบบแห่งสัมฤทธิผลทางวัฒนธรรม และทำให้ลักษณะวัฒนธรรมทางบัญญาสามารถยังผลเป็นประโยชน์ใช้สอยได้ เช่น อาคาร เครื่องมือ เครื่องจักรกล เครื่องมือสื่อสาร ศิลปวัตถุ ฯลฯ

ความหมายของคำ วัฒนธรรม นี้ในทางวิชาการแตกต่างไปจากความหมาย สามัญที่ใช้กันทั่วไป เพราะหมายถึงทุกสิ่งที่เรียนรู้มาจากการอบรมน้ำนมสืบสานระหว่าง กันอันรวมทั้งภาษา ธรรมเนียม ประเพณี และสถาบันต่าง ๆ เนื่องจากไม่เคยปรากฏ มีมนุษย์กลุ่มไหนที่ไร้ภาษา ธรรมเนียม ประเพณี และสถาบัน วัฒนธรรมจึงเป็น ลักษณะเด่นชัดและสำคัญต่อสังคมมนุษย์ทั้งมวล ด้วยเหตุนี้ คำ วัฒนธรรม จึงเป็น โนไภพที่สำคัญในวิชาสังคมวิทยา

วัฒนธรรมก่อนมีตัวหนังสือ - preliterate culture

: วัฒนธรรมที่ยังไม่เคยมีหนังสือใช้เลย (ถือวัฒนธรรมที่ไม่มีมีตัวหนังสือประกอบ)

วัฒนธรรมดอง - hoe-culture

: เกษตรกรรมแบบดั้งเดิมแบบหนึ่ง ซึ่งใช้จònเป็นอุปกรณ์สำคัญ

วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ - non-material culture

: ส่วนของวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม ซึ่งไม่อ้างจับต้องได้ ทรงกับคำ immaterial

วัฒนธรรมที่ไม่มีตัวหนังสือ - non-literate culture

: เป็นศัพท์ที่นิยมใช้มากกว่าคำว่า “ก่อนมีตัวหนังสือ” (preliterate) หรือ “ดั้งเดิม” (primitive) เนื่องจากคำ “ก่อนมีตัวหนังสือ” มีความหมายบ่งว่าวัฒนธรรมจะต้อง ริบบทนาการผ่านขั้นต่าง ๆ ในแนวทางเดียวกันหมด เป็นชั้นนี้เหมือนกันทุกวัฒนธรรม การกล่าวว่าวัฒนธรรมโดยอยู่ในสภาพ “ก่อนมีตัวหนังสือ” แสดงว่าวิริบทนาการของ วัฒนธรรมนั้นหยุดชะงักหรือข้าไป เช่นเดียวกับคำว่า “ดั้งเดิม” แสดงว่าวัฒนธรรม นั้นไม่เปลี่ยนแปลงในทางเจริญขึ้นไปสู่ระดับเดียวกับวัฒนธรรมของชาตะวันตก ที่เจริญแล้ว ความคิดเช่นนี้แสดงถึงความล้าอ่อนของชาตะวันตกสมัยก่อน และ “ไม่มีหลักฐานใดยืนยันว่าทุกวัฒนธรรมจะต้องผ่านขั้นตอนวิริบทนาการอย่างเดียวกัน หมดจากขั้น “ก่อนมีตัวหนังสือ” หรือ “ดั้งเดิม” ผ่านขั้นตอนต่าง ๆ มาจนถึงขั้น วัฒนธรรมของชาตะวันตกในปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้ นักภาษาดุษฎิบัณฑ์ใหม่จึง เลียงคำ “ก่อนมีตัวหนังสือ” หรือ “ดั้งเดิม” มาใช้คำ “ที่ไม่มีตัวหนังสือ” แทน

วัฒนธรรมวัตถุ - material culture

: วัฒนธรรมในส่วนที่ประกอบขึ้นด้วยสิ่งที่เป็นวัตถุไม่ว่าจะเป็นสิ่งประดิษฐ์หรือวัตถุ อื่นใดที่วัฒนธรรมกำหนดความหมายหรือคุณค่าให้

วัด - church

: (ถือ ศาสนา基督)

วัดชุมชน - community church

: วัดประเภทหนึ่งของพากไประเตสแคนต์ ซึ่งรับผิดชอบงานทางศาสนาแต่ฝ่ายเดียว ในชุมชน

วายามะ - conation

: ความเพียรพยายามหรือการดันรนเชิงสังคม ภายใต้การกระตุ้นของความประทุณ
หรือความรู้สึก

วิชาภูมิ - necromancy

: วิชาที่สามารถช่วยให้คนสามารถติดต่อกับผี หรือวิญญาณคนตาย ทำให้ผู้นักกาย
เป็นผู้มีอำนาจจากศักดิ์สิทธิ์ หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่ง คือ การใช้เวทมนตร์ คาถาของ
พวากแม่นดหมอดฝ่ายท้าวไป

วิญญาณนิยม - animism

: ความเชื่อที่ไม่มีระบบทางศาสนาและคำสอนที่แน่นอนมีความเชื่อผิดแยกกันไปตาม
ท้องถิ่น ไม่มีศาสตราจารย์แห่งศาสนา ส่วนใหญ่เป็นศาสนาที่ยังคงเหลือมาจากการ
สมัยที่มนุษย์ยังป้าเดือน และเชื่อถือสืบ ๆ กันมาตามคำบอกเล่าของแต่ละพวง
และมักแหงตัวหลวงซ่อนอยู่กับศาสนาบังจุบัน (สุรชัย พุญญาลักษณ์, ศาสนาเปรียบ
เทียบ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2528, น. 45 - 46)

วิถีชาวบ้าน - folkways

: ลักษณะนิสัยหรือแบบอย่างประเพณีที่นิยมกันว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม ถ้าผู้ใดฝ่าฝืน ก็จะ
มีการลงโทษอย่างไม่เป็นแบบพิธี เช่น กันออกไปนอกพวง หลักเลียงและไม่ยอมควบค้ำ
สมาคมด้วย

วิถีเทคนิค - technicways

: ธรรมเนียมปฏิบัติของบุคคลหรือของกลุ่ม ที่พัฒนาขึ้นมาสนองความต้องการจำเป็น
ในการดำรงชีวิต วิถีเทคนิคเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชาวบ้าน ซึ่งเกี่ยวกับการทำและ
การใช้เครื่องมือช่วยให้สังคมมีวัฒนาการเปลี่ยนไปได้เร็วขึ้น วิถีเทคนิค มีกำเนิด
ชัดเจนแน่นอนในสถานการณ์ที่มีความจำเป็นใหม่ทางเทคโนโลยี เป็นมาตรการที่
ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและแสดงให้เห็นว่าเทคโนโลยีมีผลกระทบต่อ
วัฒนธรรมในลักษณะใดอย่างไร

วิรติ - abstinence

: การดิบเด็ขาดโดยสมัครใจที่จะไม่สนใจความอยากรغะมีข้อห้ามหรือมีข้อบังยั้ง

ทางศิลธรรมอยู่ เช่น การงดบริโภคนៅสัตว์ในวันอุดอาหารหรือการงดเว้นเครื่องดื่ม
ที่มี酒精ก็ขอส

ศักดิ์สิทธิ์ - sacred

: นั่ง, มีความสำคัญตามอำนาจ (พระราชธรรมนี้, (ประยุทธ์ ปัญโต) : พจนานุกรม
พุทธศาสนา ฉบับประมวลศัพท์ พิมพ์จากในงานพระราชทานเพลิงศพหลวงทรี
สมารถวิชาภิจ, ออมรินทร์การพิมพ์, 2527, น. 290)

ศาสนสถานที่บูชา - shrine

: สถานที่ประดิษฐานหรือเก็บรักษาไว้ศักดิ์สิทธิ์ มีการสวดและบวงสรวงบูชา
ณ สถานที่นี้

ศาสดาพยากรณ์ - prophet

: ผู้ที่พูดแทนผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งพูดแทนพระผู้เป็นเจ้าโดยการคลใจให้พูด หรือ
เป็นผู้ทรงญาณเห็นการณ์ใกล้ สามารถแจ้งเหตุการณ์ในอนาคตได้

ศาสนา - religion

: ระบบความเชื่อถือ การปฏิบัติ และการจัดระเบียบองค์การ ที่ก่อรูปจริยธรรม ซึ่ง
แสดงออกมาในพฤติกรรมของผู้ที่มีความเชื่อ

ศาสนาเปรียบเทียบ - comparative religion

: มนุษยวิทยาวัฒนธรรมสาขาหนึ่งเกี่ยวกับการศึกษาและการเปรียบเทียบระบบ
ศาสนาต่าง ๆ ของมนุษยชาติ

ศีลธรรม - morality

: ส่วนที่เป็นแก่นสารของระบบที่มีความดี ที่สังคมกำหนด
ไว้ให้สามารถยึดถือปฏิบัติ หลักศิลธรรมของผู้คนในสังคมโดยยอมเป็นไปตามประมวล
ศิลธรรมของสังคมนั้น ศิลธรรมหากไม่มี นอกจากจะนับเอ่าส่วนที่กำหนดไว้เหมือน
กันในประมวลศิลธรรมของทุกสังคม ในความประพฤติบางเรื่อง

หลักศิลธรรม (morality) ต่างกับจริยศาสตร์ (ethics) ซึ่งเป็นการศึกษาปรัชญา
ว่าด้วยมูลฐานของความดีหรือผิดของกรรมการทำ ซึ่งเป็นปัญหาพัฒนาด้านการ
พิจารณาในสังคม มาตรฐานจริยธรรมท่องทำให้ด้วยความเชื่อมั่นของปัจเจกบุคคล

เอง และถึงแม้ว่าความเชื่อมั่นนี้อาจเป็นไปตามอิทธิพลวัฒนธรรมที่แวดล้อมตัวบุคคล อยู่ แต่บางครั้งก็อาจขัดกับประมวลศีลธรรมของสังคมได้เหมือนกัน

ศีลธรรม - morals

: บรรทัดฐานหรือแนวทางความประพฤติที่สังคมให้ความสำคัญมากทุกคนจะต้องปฏิบัติตาม ศีลธรรมมีความสัมพันธ์กับสอนของศาสนา และอุดมการณ์ที่ยึดถือกันในสังคม ในหลายกรณี การละเมิดศีลธรรมถือเป็นการประพฤติไม่ดีทางศาสนา และอาจจะถูกลงโทษอย่างรุนแรง

ศีลธรรมชุมชน, ศีลธรรมประชาคม - moral community

: การมีส่วนร่วมในคุณค่าสูงสุดของบุคคลจำนวนหนึ่ง เพื่อให้เกิดความรู้สึกในการปรับตัวทางและการพยายามต่อสู้ร่วมกัน ศีลธรรมชุมชนอาจปรากฏในกลุ่มเล็ก ๆ เช่น ครอบครัว และในกลุ่มใหญ่ เช่น ระดับประเทศชาติ

ศีลธรรมประชาคม - moral community (ดู ศีลธรรมชุมชน)

สาวี - suttee

: ธรรมเนียมที่หญิงชินธุเผาตัวเองในกองไฟพร้อมกับศพสามี

สถานที่บูชา - shrine : (ดู ศาลาสิ่งศักดิ์สิทธิ์)

สถานเทพพยากรณ์ - oracle

: (1) ในศาสนาของพวกรีกและโรมันสมัยโบราณ หมายความถึงสถานที่สำหรับบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือสถานที่ซึ่งสามารถนำบัญชามาปรึกษาเทพเจ้า โดยเทพเจ้าจะให้คำตอบผ่านทางพระผู้รับใช้เทพเจ้าคนนั้น
(2) เทพผู้พยากรณ์ เทพเจ้าหรือพระที่มีอำนาจลึกซึ้ง หรือมีวิสัยสามารถเห็นใจธรรมชาติที่จะตอบคำถามนั้น ๆ
(3) เทพพยากรณ์ คำตอบหรือคำพยากรณ์ที่ได้มาจากการของเจ้า

สถาบัน - institution

: (1) แบบอย่างพุทธิกรรมที่ตั้งขึ้นและปฏิบัติสืบท่อันมา และเป็นที่ยอมรับกันในสังคม เช่น ประเพณีต่าง ๆ ที่อ่าวมีลักษณะเป็นสถาบัน ในวิชาสังคมวิทยา จัดสถาบัน

ต่าง ๆ เป็นประเกทใหญ่ ๆ เช่น สถาบันเกี่ยวกับเศรษฐกิจ (กรรมสิทธิ์ทรัพย์สิน ส่วนบุคคล การธนาคาร การผลิต ฯลฯ) สถาบันเกี่ยวกับครอบครัว (การแต่งงาน การหมั้น การรับมรสก การสืบตระกูล) สถาบันทำหน้าที่ควบคุมทางสังคมและตอบสนองความต้องการจำเป็นขั้นมูลฐานทางสังคม เช่น สถาบันสมรส ทำหน้าที่ควบคุมความสัมพันธ์ระหว่างชายกับหญิง และยังเป็นการตอบสนองความต้องการทั้งของบุคคล (เช่น ความต้องการทางเพศ) และของสังคม (เช่นความจำเป็นต้องมีการอบรมสมาชิกใหม่ของสังคม)

(2) องค์การสาธารณะหรือกิจกรรมสาธารณะมีคุณะบุคคลทำหน้าที่อำนวยการและโดยปกติแล้วมีอาการเป็นที่ตั้งที่ทำงาน องค์การเหล่านี้ตั้งขึ้นหรือได้รับมอบอำนาจให้ทำงาน ตามวัตถุประสงค์ที่เป็นที่ยอมรับกันในสังคม ตัวอย่างขององค์กรที่เป็นสถาบัน เช่น วิทยาลัยและมหาวิทยาลัย สถานที่เลี้ยงเด็กกำพร้า โรงพยาบาล และโรงทาน ฯลฯ

สภาพปกติ - normality

: (1) ลักษณะของส่วนใดส่วนหนึ่งของระบบ ซึ่งนำไปสู่การทำงานอันราบรื่นและมีประสิทธิภาพของระบบั้นทั้งระบบ สภาพปกติเป็นเพียงในภาพสัมพันธ์ เมื่อใช้กับกรณีเฉพาะกรณีได้กรณีหนึ่งเท่านั้น ลักษณะเฉพาะทางสังคม เช่น การซื้อขาย การต่อรองค่าจ้างแรงงานอาจเป็นสิ่งประคิธรรมดานในสังคมหนึ่ง แต่ไม่ใช่สิ่งประคิธรรมในอีกสังคมหนึ่ง

(2) การอนุโลมตามสถานการณ์ที่ถือว่าเป็นประเพณีหรือที่ถือว่าเป็นประคิธรรมดาน

魍魎เหนือธรรมชาติ - supernature

: เป็น魍魎เหนือธรรมชาติที่เกิดจากความไม่รู้ไม่เข้าใจในปรากฏการณ์ในรูปต่าง ๆ ของธรรมชาติของมนุษย์ มนุษย์คิดว่าปรากฏการณ์ธรรมชาติเหล่านี้เกิดจากผู้มีอิทธิฤทธิ์หรือเทพเจ้าประจำธรรมชาติเป็นผู้บันดาลให้เป็นไป เช่น แสงสว่าง ความเมด ฝนตก พัวร่อง ลมพัด เป็นต้น ทำให้มนุษย์คิดไปว่า ปรากฏการณ์เหล่านี้มีเทพเจ้าผู้มีอิทธิฤทธิ์บันดาล ให้เป็นไป ดังนั้น 魍魎เหนือธรรมชาติจึงมีฐานะเช่นเดียวกับเทพเจ้าผู้ทรงอิทธิฤทธิ์ (บ.ว.)

สังคมโลกวิสัย - secular society

: สังคมที่ไม่ค่อยมีบรรทัดฐานเชิงบุคคลทั่วไปยอมรับร่วมกัน ในสังคมแบบนี้ การควบคุมทางสังคมมีน้อยที่สุด ไม่ว่าจะเป็นการควบคุมจากภายในอกหรือภายนอก หรือในด้านบุคคล เอง สังคมโลกวิสัย ไม่ต่อต้านการเปลี่ยนแปลง และมักจะไม่สามารถปฏิเสธหรือไม่ต้องการปฏิเสธของใหม่ ๆ คำอื่น ๆ ที่คล้ายคลึงเข้าลักษณะประเภทเดียวกันได้ คือ สังคมผัสนิยม (sensate society) สังคมเมือง (urban society) อารยธรรม (civilization) สังคมพันธสัญญา (contractual society) เป็นต้น

สังคมวรรณะ - caste society

: กลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมในส่วนรวมอย่างเดียว แต่แบ่งเป็นวรรณะเพระหน้าที่ทางสังคม และวรรณะหนึ่งก็มีสังคมของตน มีวัฒนธรรมพิเศษเฉพาะของตน ทั้งเจ้าตัวและเพื่อนและพิธีกรรม และบางวรรณะได้รับยกย่องว่าเป็นวรรณะสูงเพระที่อ้วน เป็นพวกที่บริสุทธิ์กว่าคนอื่น เป็นต้นว่าวรรณะพราหมณ์เป็นวรรณะสูง เพราะเป็นผู้ทำหน้าที่ทางศาสนา ส่วนชนนอกวรรณะนั้น เป็นพระละเมิดเจ้าตัวของวรรณะไปแต่งงานกับคนต่างวรรณะ ถูกที่เกิดมาจึงไม่อาจนับเข้าเป็นวรรณะได้

สังคมศักดิ์สิทธิ์ - sacred society

: สังคมที่มีกฎหมายซ้อนบังคับมากมาย เพื่อเป็นบรรทัดฐานให้สมาชิกในสังคมยอมรับ และถือเป็นหน้าที่ปฏิบัติของส่วนรวม มีการควบคุมอย่างเคร่งครัดมากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นการควบคุมภายในกลุ่มหรือสังคมของตน หรือจากสังคมภายนอก สังคมแบบนี้ต่อต้านการเปลี่ยนแปลงทุกชนิดอย่างรุนแรง ไม่ต้องการรับสิ่งใหม่ ๆ โดยเด็ดขาด ซึ่งต่างกับสังคมโลกวิสัย (secular society) ที่ไม่ต่อต้านการเปลี่ยนแปลงใด ๆ และรับสิ่งใหม่ตลอดเวลา

สัตยยาเคราะห์ - satyagraha

: การรณรงค์ให้เกิดความไม่เชื่อฟังกฎหมายของบ้านเมืองหรือการต่อต้านโดยไม่ใช้กำลังที่เรียกว่า อหิngka เช่นที่มหาตมะคานธีและสาหุศิษย์ปฏิบัติในอินเดีย โดยรูปศพท์ สัตยยาเคราะห์ หมายถึง การยึดสัจจะ คำนึงหมายความรวมถึงการไม่เชื่อฟังกฎหมายที่รู้สึกว่าไม่ยุติธรรม การไม่ยอมเสียภาษีหรืออุดหนุนกิจการที่ดำเนินการโดยบุคคลที่ถือว่าเป็นผู้กดขี่ และอาจจะหมายความรวมถึงการปฏิเสธไม่ยอมส่งอาหาร

หรือสิ่งจำเป็นอื่น ๆ แก่ผู้รุกราน การนัดหยุดงานทั่วไป การนั่งหรือนอนกีดขวางทางจราจร ในหลักการแล้ว คำนี้ไม่รวมการกระทำที่เป็นการรุกรานทางร่างกาย ต่อศัตรู

สัมพันธภาพทางวัฒนธรรม - culture relativity

: (ถูสัมพันธภาพทางวัฒนธรรม)

สามัญชน - layman

: บุคคล ซึ่งในแง่ของความรู้หรืองานเฉพาะอย่าง เช่น การแพทย์ วิทยาศาสตร์ หรือ การประโภตพิธีกรรมทางศาสนาแล้ว ถือว่าไม่ได้รับการศึกษาอบรมมาทางเทคนิค หรือไม่มีความสามารถในเรื่องนั้น เป็นค่าที่เปรียบเท่ากับค่า ผู้ชานญพิเศษ

สิ่งของในหลุมศพ - grave-goods

: อาวุธ เครื่องประดับ หรือวัสดุสิ่งอื่น ๆ ที่บรรจุรวมอยู่กับศพในหลุมศพ (ถูการสังเวย ประโภต)

สิ่งต้องห้าม - taboo : (ถูกatum)

สิกขันต์ - dogma

: สัทชีที่กำหนดกฎข้อตกลงด้วยตัวและได้รับการสนับสนุนอย่างแน่นแฟ้น มักใช้ในความหมาย ในทางที่เสียหายเพื่อเชิญชวนสักขีหรือหลักคำสอนทางศาสนาของชนกลุ่มอื่น ศัพท์ นี้ใช้หมายถึงข้อสมมติทางอุดมคติวิทยาที่เรียนรู้และท่องจำจนเข้าใจ โดยไม่สามารถว่า จะนำมาใช้ปฏิบัติได้หรือไม่

สิกขานุมติ - sanction

: (1) การที่สังคมอนุญาตหรือให้ความเห็นชอบในการกระทำหรือแบบพฤติกรรมใด ๆ ก็ตาม

(2) ทางบังคับ (ก) บทบัญญัติทางกฎหมายหรือข้อบังคับอื่น ๆ สำหรับการบังคับ ให้เป็นไปตามข้อกำหนดของกฎหมายหรือสังคม รวมทั้งบลงไกซึ่งเมิดข้อกำหนดนั้น (ข) ในทางกฎหมายระหว่างประเทศ หมายถึง การห้าม การประนาม การใช้มาตรการควบคุม ยับยั้ง หรือการลงโทษ ที่บังคับใช้เพื่อให้เป็นไปตามข้อตกลง ระหว่างประเทศ

สุราสังเวย - libation

: การ เช่น สังเวย ด้วย เหล้า อุ่น เครื่อง ต้ม หรือ ของ เหลว อื่น ๆ

เสา โภเก็ม - totem pole

: เสา แกะ สลัก เป็น รูป สัตว์ ที่ กือว่า เป็น โภเก็ม ของ กลุ่ม ชน และ ใช้ ใน พิธี การ ต่าง ๆ ที่ เกี่ยว กับ การ เศร้า พุชชา โภเก็ม ลวดลาย ที่ แกะ สลัก แสดง ถึง ประ ศบ การ ณ ของ กลุ่ม ชน เกี่ยว กับ โภเก็ม และ ใช้ เป็น ตรา หรือ เครื่อง หมาย ประ จำก กลุ่ม ชน นั้น

โหราศาสตร์ - astrology

: การ หยั่ง รู้ หรือ การ ทำนาย โดย การ แปล หรือ ตี ความ จา ก อิทธิพล ของ ดวง ดาว ที่ มี ต่อ กิจ การ ของ มนุษย์

หน้า ที่ ของ มนุษย์ ต่อ พระเจ้า, ทรง เรียก - calling

: ความ เชื่อ ที่ ว่า การ ทำงาน หน้า ที่ เพื่อ ผล ได้ ใน การ เศรษฐกิจ เป็น หน้า ที่ ของ คน ทุก คน เพราะ พระเจ้า ใน ศาสนา ได้ กำหนด ไว้ เช่น นั้น ความ เชื่อ เช่น นี้ ทำ ให้ คน ใน ยุโรป และ อเมริกา ต่าง กัน ทำงาน หน้า กอ ผู้ ตัด เวลา เพื่อ จะ ให้ ได้ มา ซึ่ง ผล ประโยชน์ ทาง เศรษฐกิจ หาเงิน หา ก้า ไร มาก ได้ เท่า ไร กัน นำ มา ลง ทุน ทำ ประ โยชน์ ต่อ ไป เรื่อย ๆ ซึ่ง แล้ว ซึ่ง อีก นี อง จา ก ถือ กัน ว่า กิจกรรม เช่น นี้ เป็น หน้า ที่ ของ มนุษย์ ต่อ พระเจ้า

(บุญ สนอง บุณ โยทยาน : มนุษย์ กับ สังคม (พิมพ์ ครั้งที่ 5), โรง พิมพ์ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, 2518, น. 93)

หน่วย เชิง ช้อน วัฒนธรรม - complex culture

: ชื่อ ที่ ใช้ สำหรับ กลุ่ม ลักษณะ การ วัฒนธรรม (culture traits) ซึ่ง โดย ปกติ แล้ว จะ ประ สา น กัน เช้า กับ ลักษณะ การ หนึ่ง ที่ เป็น ศูนย์ กลาง ก่อน และ ก่อ กัน ขึ้น เป็น ส่วน เดียว ที่ เกี่ยว เนื่อง สาม พัน รัช กัน หมวด กลุ่ม ลักษณะ การ วัฒนธรรม หลาย ๆ กลุ่ม รวม กัน เช้า เป็น แบบ อย่าง (patterns) และ เรียก ว่า หน่วย เชิง ช้อน วัฒนธรรม มาตรฐาน ของ หน่วย เชิง ช้อน วัฒนธรรม ของ ชนชาติ หนึ่ง นั้น เรา เรียก ว่า “วัฒนธรรม” ของ ชน นั้น ๆ

หมอด กด าง บ้าน, หมอด พี - medicine man

: ผู้ ที่ ทำ การ รักษา คน ด้วย วิธี ดั้งเดิม และ มัก จะ ใช้ ไมยิก ไสยา สศาสตร์ หรือ การ ทำ ปฏิหาริย์ โดย มี สิ่ง เห็น อยู่ บน ชาร์ต เช่น ผี สาร เทวตา หรือ วิญญาณ ที่ คุ้น เคย กัน เช่น ผี ปู่ ย่า ตายาย เชื้อ ช่วย

หมอดี - shaman

: ผู้ที่ทำการรักษาโรคโดยการเข้าทรง หรือผู้ประกอบพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ ที่มีความสัมพันธ์เป็นพิเศษกับภูตผีศาจที่สามารถช่วยเหลือมนุษย์ได้ หมอดีทำหน้าที่เป็นคนกลางระหว่างมนุษย์กับภูตผีศาจซึ่งอยู่ในโลกที่ไม่อยู่ในโลกมนุษย์ได้ในสังคมดั้งเดิม หมอดีจึงทำหน้าที่เป็นหมอประจำหมู่บ้าน และเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องการทรงเจ้าเช้าฝี

คำ shaman เป็นคำมาจากภาษาของเผ่าชนในไซบีเรีย

อุดมลิขินิยม - eternalism : (ถูกติดกับป่าวาน)

องค์การศาสนา - church : (ถูกณะลงมือ)

อtheism - atheism

: (1) ลัทธิที่สอนว่าไม่มีพระเจ้า ได้แก่ ความเชื่อที่ว่าไม่มีพระเจ้าหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์สูงสุดในโลกนี้ เป็นความเชื่อที่ไม่เกี่ยวข้องกับพระเจ้า (without god) ซึ่งความเชื่อในสูปนี้เดิมเป็นเพียงความเชื่อที่มีความล้าเอียงในเรื่องเชื้อชาติมาก จะเห็นได้จากการที่พากคริสเดียนยุคก่อน ๆ ได้รับการแนะนำนามว่า พากอเทวนิยม เห็นอกัน เพราะพากนี้ปฏิเสธไม่ยอมนับถือพระเจ้าของพากกริกและโรมัน (กรณารย์ทางศาสนาและปรัชญา : ประมวลศพท์ศาสนาศาสตร์และปรัชญา (พิมพ์ครั้งที่ 1), พระนคร, สวีเดน, 2514, น. 20)

(2) ไม่เชื่อเรื่องพระเจ้าสร้างโลก (สุชีพ บุญญาณภาพ, (อ้างแล้ว))

อนายมนุข, ความชั่วร้าย - vice

: พฤติกรรมของบุคคลที่ขัดกับศีลธรรมของสังคม ถือว่าเป็นสิ่งชั่วร้ายไม่พึงประทุม เพราะเหตุว่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นที่มาติดต่อเกี่ยวข้องด้วย อนายมนุขมีได้หลายลักษณะ แต่รวมแล้วก็คือ การใช้ความต้องการหรือแรงขับดันธรรมชาติของบุคคล ผิดไปจากทางที่ถูกที่ควร หรือเพื่อสนองความสุขความพอใจจนเกินพอตี เมื่อทำแล้ว ก็เกิดเป็นนิสัยและหมกมุ่นมากขึ้น ๆ จนเป็นอันตรายแก่ผู้ประพฤติเอง เก่ากับเป็นการทำลายสมាមิกของสังคม และไปช่วยทำลายผู้อื่นอีกด้วย

อหิงสา - ahimsa : (ถูกความไม่เบียดเบี้ยน)

อัตลักษณ์, ลักษณะ - character

- : (1) คุณภาพ ลักษณะการ คุณสมบัติ หรือลักษณะ ซึ่งเป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงลักษณะ ที่เป็นสาระตระสำคัญของบุคคลหนึ่งหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
- (2) ในด้านที่เป็นคุณสมบัติทางศิลธรรม หมายถึงการจัดระเบียบลักษณะการ ทัศนคติ และนิสัย ให้เป็นไปตามมาตรฐานความประพฤติที่มุ่งประสงค์ -
- (3) ระบบชีวิตของบุคคลหนึ่งซึ่งประกอบด้วยเหตุจูงใจ ทัศนคติ นิสัย อารมณ์ สะเทือนใจ อุดมคติ และคุณค่า อันเป็นตัวกำหนดให้บุคคลเลือกทางปฏิบัติในสถานการณ์หนึ่ง

อำนาจบุญบารมี - charismatic authority

- : อำนาจบุญบารมีส่วนบุคคล ซึ่งขึ้นอยู่กับความเชื่อว่าบุคคลนั้นมีความสามารถที่จะ ได้รับประสบการณ์ที่เหนือธรรมชาติ

อินเซสต์ - incest

- : การร่วมประเวณีระหว่างญาติที่จาริตระเพนนของสังคมกำหนดว่าห้ามสมรสกัน

อินเซสต์ทางราชสันตติวงศ์ - dynastic incest

- : การสมรสระหว่างพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันหรือระหว่างญาติสนิท ที่ปฏิบัติกัน ในบางราชวงศ์ การสมรส เช่นนี้ตรงข้ามกับหลักปฏิบัติของคนธรรมชาติ

อินฟิบูลชัน - infibulation

- : การใช้ห่วงแหวนหรือสิ่งอื่นสวมอวัยวะสืบพันธุ์ของสตรีเพื่อเป็นการป้องกันการร่วม ประเวณี

อีโກส - ethos

- : ยอดรวมลักษณะเด่นทางวัฒนธรรมที่ทำให้ชนกลุ่มนึงต่างกับอีกกลุ่มนึง และเป็น ลักษณะเฉพาะของกลุ่มซึ่งไม่เหมือนกับกลุ่มอื่น

อุดมคตินิยม - idealism : (คุณคตินิยม)

อุดมคติวิทยา - ideology : (คุณคตินิยม)